

**TÜRKİYE
ÇOCUK EVLİLİKLERİ RAPORU
2020**

**ŞİDDETİ ÖNLEME VE REHABİLİTASYON DERNEĞİ
20 NİSAN 2021**

*Bu rapor
Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (iMDAT) tarafından hazırlanmıştır.
İstanbul, 20 Nisan 2021*

İçindekiler

Yönetici Özeti	3
1. Giriş - Tanımlar	11
2. Dünyadaki Durum	14
3. Türkiye'deki Durum.....	17
3.1. Genel Olarak	17
3.2. TÜİK İstatistikleri.....	18
3.3. Adalet Bakanlığı İstatistikleri	20
3.4. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri	20
4. Hukuksal Durum	21
4.1. Uluslararası düzenlemeler ışığında	21
4.2. Ulusal Düzenlemeler Işığında	22
5. Çocuk Evlilikleri ile Mücadelede İlgili Kurumlar ve Kurumsal Hizmetler	24
6. Orijinal Araştırma	27
6.1. Amaç.....	27
6.2. Yöntem.....	27
6.3. Bulgular	27
6.4. Sonuç	37
7. Öneriler	40
8. Sonuç.....	43
Tablo Listesi.....	46
Grafik Listesi	47
Kaynakça.....	48
İMDAT Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği	50
İMDAT Derneği Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu	51

Yönetici Özeti

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 18 yaşından küçük herkes çocuktur. Çocuk evliliği bir çocuğun bir yetişkinle veya yine bir çocukla evlendirilmesidir. Çocuk evlilikleri, insan hakları alanındaki pek çok uluslararası düzenlemeye ve ulusal düzenlemelere aykırı olduğu gibi özellikle kız çocuklarının geleceğini tehdit etmektedir. Birleşmiş Milletlerin projeksiyonlarına göre, hiçbir şey yapılmadığı takdirde 2030 yılı itibarıyla dünyada 150 milyon kız çocuğu 18 yaşından önce evlenmiş olacaktır.

Çocuk evliliklerinin nedenlerini gelenekler, aile şerefi, dini bilgilerin yanlış yorumlanması, ekonomik nedenler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, göç, ebeveynler üzerinde toplumsal ve aile içi baskı olarak belirtmek mümkündür.

Düşük limitli bir kredi kartı çıkarma hakkı bile olmayan 17 yaşındaki bir çocuk ailesinin izniyle, hatta mahkeme kararı varsa 16 yaşında dahi evlenebilmektedir. Böylece çoğu yetişkinin bile altından zor kalktığı evlilik kurumunun tüm sorumlulukları taşımakta ve hatta daha çocukken anne olabilmektedir. Evlilik eğitimi kesintiye uğratarak, genellikle erken hamileliğe ve sosyal izolasyona yol açarak ve henüz hazır olmadığı yetişkin rolünü yükleyerek bir çocuğun gelişimini tehlikeye atmaktadır. Araştırmalar, 15-19 yaş arasındaki kız çocuklarında hamile kalmaya veya doğuma bağlı ölümler çok sık ortaya çıktığını ve her yıl 70.000 kız çocuğunun hamileliğe veya doğuma bağlı olarak hayatlarını kaybettiğini, doğurdukları bebekler de ya düşük sebebiyle ya da doğumdan sonraki ilk 1 ay içinde öldüğünü (UNICEF, 2018a), 10-14 yaşlı çocukların yetişkin kadınlara göre hamilelikte daha çok komplikasyon ve ölüm riski ile karşı karşıya olduğunu (DSÖ, 2021) ortaya koymaktadır.

Çocuk evlilikleri, temel bir insan hakları ihlalidir. Genellikle erken hamileliğe ve sosyal izolasyona yol açarak, eğitimi kesintiye uğratarak ve henüz hazır olmadığı yetişkin rolünü yükleyerek bir çocuğun gelişimini tehlikeye atmaktadır.

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun da 2010 yılında tespit ettiği üzere çocuk evlilikleri insan haklarının kullanılmasını engelleyen, kadının statüsünü düşüren ve çocukların başta eğitim olmak üzere temel haklarını ellerinden alan bir sorundur. Bu evlilikler toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen Türkiye'de mutlaka mücadele edilmesi gereken bir alandır.

Evlilik, çocukların fizyolojik gelişimine uygun psikolojik açıdan da olumsuz etkilere neden olmaktadır. Evlilik; çocukların eğitim haklarını kesintiye uğratmakta, cinsel, fiziksel ve ruhsal şiddete maruz kalmalarına neden olmakta ve çocukluklarını yaşamak yerine altından kalkamayacakları bir yükün altına girmelerine neden olmaktadır.

Dünyada en yüksek çocuk evlilik oranı %76,3 ile Nijer’de olup, Türkiye’nin 202 ülkenin yer aldığı 18 yaşından önce evlenen çocuk oranları listesinde %14,7 oranı ile 87. Sırada yer almaktadır. Türkiye 15 yaş ve öncesinde evlenen çocuk oranı sıralamasında ise %2 oranı sahiptir. Türkiye Avrupa’da ise çocuk evliliklerinde birinci sırada yer almaktadır. (UNICEF, 2021a)

Ülkemizde erken yaşta evlilikler uzun yıllardan beri var olan bir olgu olmasına rağmen toplumun çoğunluğu tarafından bir "sorun" olarak değerlendirilmemekte ve hatta düğün dernekle kutlanmaktadır. Ataerkil ve geleneksel toplum yapısı erken yaşta evlilikleri ne yazık ki normalleştirmiş ve meşrulaştırmıştır. Evliliğin en önemli meşruluk kaynaklarından birisi de toplumsal mutabakattır. Bu da çocuk evlilikleri ile mücadelenin toplumsal boyutta ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bunun için de öncelikle sorunun rakamsal olarak verilerle ortaya konulması gerekmektedir. Çocuk evlilikleri ile ilgili resmi veriler son derece sınırlı olup ve söz konusu resmi veriler, resmi evlilik olmaksızın sadece dini nikahla gerçekleştirilen evlilikleri de kapsamamaktadır.

TÜİK’in 20 Nisan 2021 tarihinde yayınladığı 2020 Yılı İstatistiklerle Çocuk verilerine (TÜİK, 2021a) göre, TÜİK istatistiklerine göre 2020 yılında toplam evlenme sayısı 487.270 toplam evlenen kız çocuk sayısı 13.014 olup, kız çocuk evliliklerinin toplam evlenmeler içindeki oranları ise 2,7 iken aynı yaş grubunda olan erkek çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı %0,1’dir. Yani, kız çocukları aynı yaştaki erkek çocuklarına kıyasen 27 kat daha fazla evlendirilmektedir. **Çocuk evliliklerinin oransal olarak en çok olduğu ilk 10 ilin 9’u Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde olup diğer il ise Niğde’dir.** Oransal açıdan bakıldığında kız çocuklarının en çok evlendirildiği il %11,4 oranı ile Ağrı olup, Ağrı’yı sırasıyla Muş, Ardahan, Kars, Bitlis, Kilis, Niğde, Van, Gaziantep ve Siirt takip etmektedir. Evlendirilen kız çocuklarının sayısı olarak bakıldığında ise ilk sırada 1.001 kız çocuğu ile Gaziantep ili, son sırada ise Tunceli ili yer almaktadır. 2020 yılında Tunceli’de hiçbir kız çocuğu evlenmemiştir.

25 Şubat 2021 tarihinde yayınlanan evlenme istatistiklere göre (TÜİK, 2021b), **2020 yılında 16-17 yaş grubundaki kız çocuklarının yaklaşık %88’i kendilerinden 4 ilâ 33 yaş büyük erkeklerle evlendirilmiştir.**

Bu istatistikler resmi olmayan evliliklerle ilgili bilgi vermekte olup nüfus idaresine bildirilmeyen resmi olmayan çocuk evlilikleri TÜİK kayıtlarına geçmemektedir. Bu nedenle çocuk evliliği rakamlarının aslında çok daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Çocuk evliliğinden bahsediyorsak aslında daha çok kız çocuklarının evliliğinden bahsediyoruz demektir. Çünkü kız çocukları yaşıtı olan erkek çocuklarına kıyasla 27 kat daha fazla evlendirilmektedir. Ayrıca kız çocukları, erkek çocuklara nazaran yaş büyötmek suretiyle 27 kat daha fazla evlendirilmektedir.

İMDAT Derneği olarak, ülkemizdeki çocuk evliliklerini ekonomik, kültürel, hukuki, tıbbi, psikolojik ve toplumsal boyutlar dahil multidisipliner boyutta incelemeyi hedeflemekteyiz. Bu çerçevede **çocuk evliliklerinin altında yatan nedenler, çocuk evliliklerinin çocuklar üzerindeki etkiler başta olmak üzere halkımızın çocuk evlilikleri ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını ölçümlemeyi ve farkındalıklarını geliştirmeyi amaçlayarak 18 yaşından büyük toplam 1.545 kişi ile saha araştırması** yapmış bulunuyoruz.

Saha çalışmamızın sonuçları hem sorunun daha iyi anlaşılmasına, sorunun rakamsal olarak ortaya konulmasına hem de çözüm önerileri geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. 2020 yılı için hazırlanan bu rapor takip eden yıllarda da güncellenerek çıkarılmaya devam edilecektir.

Türkiye'nin her bir ilinde yaşayan, 18 yaşında veya daha büyük olan **toplam 1545 kişiye anket uygulanmış ve çocuk evliliklerinin sebepleri, etkileri başta olmak üzere katılımcıların bilgi, görüş ve tutumlarına yönelik sorular yöneltilmiştir.**

Saha çalışmasının bazı önemli bulguları aşağıdaki gibidir:

Eğitim, yaşanılan il, meslek ve cinsiyet gibi demografik faktörlerden bağımsız olarak genel olarak toplumun çocuk evlilikleri konusundaki farkındalık ve bilgi düzeyi düşüktür.

➤ Çalışmaya katılan 1.545 kişinin 1.264'ü 18 yaş ve altını çocuk evliliği olarak nitelendirirken 281 kişi çocuk evliliği için eşik yaş değeri olarak daha küçük yaşları (17,15,14,12) belirtmiştir. Hatta 21 kişi, sadece 12 yaş altındaki kişilerin evlenmesi halini çocuk evliliği olarak belirtmiştir. Daha da ilginç bu 21 kişinin 17'si üniversite mezunu veya üniversite öğrencisidir.

➤ Çalışmaya katılan avukat ve hukuk öğrencilerinin üçte biri aile izni ile evlenme yaş sorusunu doğru bilmemiştir. Bu da çocuk evlilikleri konusunda, eğitim düzeyinden bağımsız olarak, genel bir bilinçlendirme ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.

➤ Memleketi, TÜİK istatistiklerine göre çocuk evliliğinin en yüksek olduğu ilk 10 ilden birisi olan katılımcıların %81'i "Memleketlerinde çocuklar ve kadınlar kaç yaşında evlendirilmektedir?" sorusu yöneltildiğinde 18 yaş ve üstü yanıtı vermiş veya bilmediğini belirtmiştir. Oysa bu kişilerin memleketi çocuk evliliğinin en yüksek olduğu illerendir. Bu sonuç, **çocuk evliliklerinin fark edilmediğini, görünmediğini, önemsenmediğini ve hatta normalleştiğini ortaya koymaktadır.**

Katılımcıların çocuk evliliklerine bazı durumlarda tolerans gösterip göstermediklerini ölçümlemeyi hedefleyen sorulara baktığımızda çocuk evliliklerine sıfır tolerans gösterilmesi konusunda hâlâ çok yolumuzun olduğu görülmektedir. Çünkü çocuğunun evlenmesine bazı durumlarda izin vereceğini söyleyen aile sayısı %20 gibi yüksek orandadır:

- Çalışmaya katılan 1545 kişinin 1264'ü 18 yaş ve altını çocuk evliliği olarak nitelendirirken 281 kişi çocuk evliliği için eşik yaş değeri olarak daha küçük yaşları (17,15,14,12) belirtmiştir. Hatta 21 kişi, sadece 12 yaş altındaki kişilerin evlenmesi halini çocuk evliliği olarak belirtmiştir. Daha da ilginç bu 21 kişinin 17'si üniversite mezunu veya üniversite öğrencisidir.
- %85.2'si üniversite mezunu veya üniversite öğrencisi olan 1.545 katılımcının %20'si yani **her 5 kişiden 1'i "ne olursa olsun kızımın 18 yaşından önce evlenmesine izin vermem" cümlesine katılmadığını belirtmiş veya bu konuda çekimser kalmayı tercih etmiştir.** Bu 314 kişinin 295'inin üniversite mezunu ve üniversite öğrencisi olması da ayrıca dikkat çekicidir.

- Ankete katılan **1.191 kadının %79'u** ne olursa kızımın 18 yaşından önce evlenmesine izin vermem derken **%21'i** ya izin vereceğini belirtmiş ya da çekimser kalmayı tercih etmiştir.
- 1545 katılımcının %27'si kız çocuklarının evlenmek için gerekli fiziki özelliklere sahip olduğunu düşündüğünü belirtmiş veya bu konuda çekimser kalmayı tercih etmiştir. Bu 417 kişinin 294'ü kadındır.
- 1545 katılımcını %21,03'ü yani her 100 kişiden 21'i "Sevginin ve rızanın olduğu durumlarda erken yaşta yapılan evlilik bir sorun olarak düşünülmemelidir." önermesine katılmış veya çekimser kaldığını belirtmiştir

Katılımcıların %9,19'u "Başlık parası ülkemizin kültürel bir değeridir ve bu nedenle başlık parası önemli bir sorun değildir." önermesine katıldığını belirtmiştir. Yani, **%85.2'si üniversite mezunu veya üniversite öğrencisi olan her 100 katılımcının 9'u kız çocuklarının para karşılığı satılması anlamına gelen başlık parası uygulamasını bir sorun olarak görmediği gibi bunu kültürel bir değer olarak görmektedir.**

%85,2'si üniversite mezunu veya üniversite öğrencisi olmasına rağmen katılımcılar çocuk evliliklerine sıfır tolerans gösterilmesi konusunda kararlı bir tutum sergilememiştir:

Saha çalışmasını uyguladığımız 1.545 kişinin %85,2'si üniversite mezunu veya üniversite öğrencisi olmasına rağmen çocuk evlilikleri ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeyleri beklenen oranda yüksek değildir ve çocuk evliliklerine sıfır tolerans gösterilmesi konusunda pek kararlı tutum ortaya koyamamışlardır. Bu tabloyu **eğitilmiş kesim de dahil üzere toplumun genelinin çocuk evlilikleri konusunda eğitim ihtiyacı** olduğu şeklinde okumak gerekmektedir.

İstatistiklere baktığımız zaman aile izninin yanı sıra 16 yaşındaki çocukların mahkeme kararı ile evlenebilmesi için **2019 yılında 16 yaşındaki çocuk için evlenme izni talebi ile Aile Mahkemelerinde açılan dava sayısı 13.282'dir ve davaların 11.473'ü (%86'sı) tamamen veya kısmen kabul edilmiştir.**

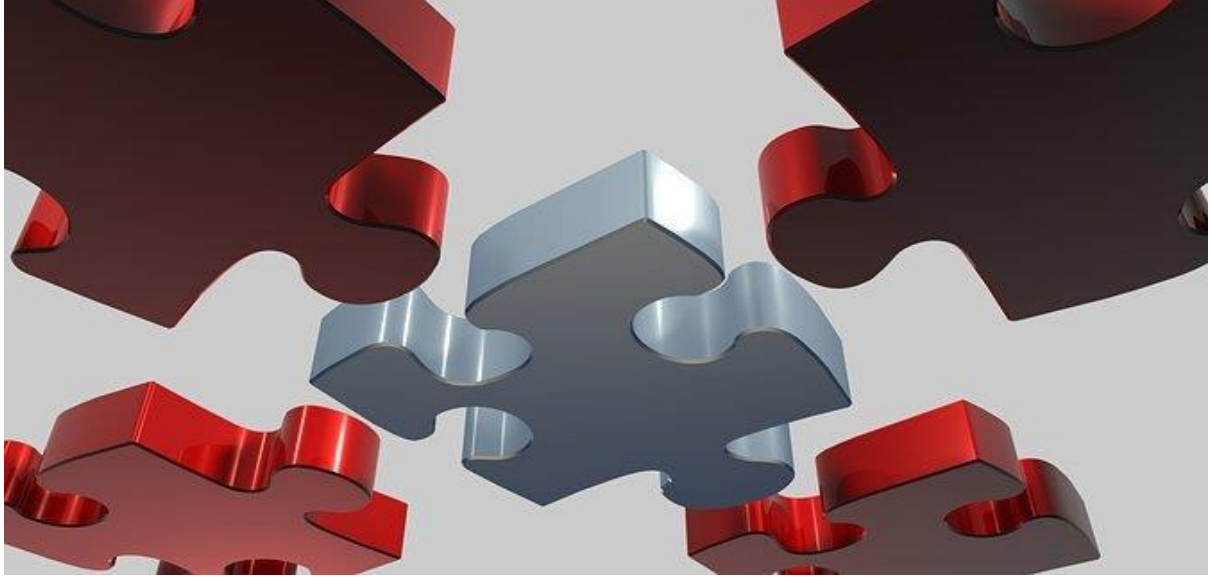
**Çocuk evliliğinden bahsediyorsak
aşlında kız çocuklarının evliliğinden bahsediyoruz.**

TÜİK verilerine göre 16-17 yaş grubunda evlenen **kız çocukları yaşıtı olan erkek çocuklarına kıyasla 27 kat daha fazla evlendirilmektedir.** Erken yaşta evlendirmenin bir başka yolu olan **yaş büyütme davaları** incelendiğinde 18 yaşından küçük olup yaş büyütme davası açıp bu davayı takip eden 1 yıl içinde evlenen çocuklar olduğunu ve daha da ilginç evlendirilen **kız çocuklarının evlendirilen erkek çocuklarından 27 kat daha fazla** olduğunu görüyoruz.

Katılımcıların neredeyse yarısı (%47,6) çocuk evliliği tehlikesiyle karşılaştığında nereye başvuracaklarını bilmemektedir. Araştırmaya katılan toplam avukat ve hukuk fakültesi öğrencilerinin de %31'i çocuk evliliği tehlikesiyle karşılaştığında nereye başvuracağını bilmemektedir.

Çocuk evlilikleri ile mücadeledeki temel önerilerimiz aşağıdaki gibidir:

- Çocuk evlilikleri ile mücadele kararlı olarak yürütülmeli ve bazı bahaneler yaratılarak **istisnalar oluşturulmadan, çocuk evliliklerine sıfır tolerans** gösterilmelidir.
- Resmi çocuk istatistiklere göre çocuk evliliği oranının en yüksek olduğu illerden başlanarak ülkenin tamamında **farkındalık ve bilinçlendirme eğitimlerinin düzenlenmesi** ve sonrasında bu eğitimlerin ülkenin tamamına yaygınlaştırılması gerekiyor. Çünkü çocuk evlilikleri her ne kadar bazı bölgelerde yoğunlaşsa da ülkemizin tüm illerinde yaşanan bir durum. Farkındalık ve bilinçlendirme eğitimleri sadece topluma yönelik değil, aynı zamanda alanda çalışan ancak çocuk evliliği olgusunda ne yapacağını bilmeyen profesyonellere de yönelik de yapılmalı.
- Farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetlerinde konunun siyaset üstü bir konu olduğu akıldan çıkarılmayarak konunun paydaşı olabilecek her kesimle (ki buna **toplum liderleri, aşiret liderleri ve dini liderler** gibi çok geniş kitlelere hitap edilen kesim de dahildir) **iş birliği** yapılmalı. Nitekim Şanlıurfa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü 2020 Yılı'nın Kasım ayında aşiret liderleri ile çocuk yaştaki evlilikleri önlenmesi amacıyla protokol imzalamıştır. Bu tip işbirliklerinin artırılması gerekmektedir.
- **Çocuk evliliklerinin sakıncalarını içeren dersler eğitim programına eklenmelidir.**
- Sosyal sorumluluk projelerinin artırılmasına yönelik kampanyalar düzenlenmeli, insanların sıklıkla takip ettikleri **TV programlarında çocuk evlilikleri meselesinin sakıncalı olduğuna ilişkin alt yazı, yazı yerleştirme** gibi yöntemlerle toplum bilinçlendirilmelidir.

- Destek mekanizmalarının, aile imdat hatlarının olmadığı veya bu hatların etkin olmadığı hallerde çocuk evliliği riski altında bulunan kişiler, bu tehlike anında nereye ve nasıl başvuracaklarını bilmedikleri veya söz konusu süreçlerin karmaşık olmasından dolayı kendilerini bu riskten kurtaramamaktadırlar. Bu nedenle **destek mekanizmalarının artırılması, buna dair süreçlerin yalın, kolay bir şekilde ulaşılabilir olması ve en önemlisi bu süreçlerin hızlı ilerlemesi** son derece önemlidir.
- Gelinlik mağazalarında, internette satış mecralarına çocuk gelinliklerinin yoğun olarak satıldığı görülmektedir. Google'a "çocuk gelinliği" yazılıp tarama yapıldığında karşımıza 19.700 arama sonucu çıkmaktadır (Google, 2021). Çocuk gelinliği olgusu bile dolaylı da olsa çocuk evliliklerini normalleşmesine ve güzle bir durummuş gibi algılanmasına neden olabilmektedir. **Gelinlik mağazaları ile de işbirlikleri yapılarak "çocuklar için gelinlik" satmıyoruz afişleri asmaları** sağlanmalıdır.
- Çocuğunu evlendiren kişiler için cezai yaptırımlar öngörülmesi. Son yıllarda **çocuk evliliklerinde önemli oranda azalma kaydeden Hindistan örneği başta olmak Güney Asya ülkelerinin mücadele yöntemleri incelenmeli.** Hindistan bizdeki başlık parasına denk gelen drahoma uygulamasını bir kanun ile yasakladı ve drahoma alan, veren ya da bu suçta ortak olan kişilerin 5 yıldan az olmamak üzere hapis cezası ve ayrıca para cezasıyla cezalandırılacağını hüküm altına aldı. Benzer yasal düzenlemeler bizde de getirilebilir.
- 2019 yılının Mayıs ayında gündeme gelen Yargı Reformu Strateji Belgesi kapsamında çıkartılması hedeflenen 160 maddelik paket taslağında "çocuk ile şahıs arasındaki yaş farkının 10'un üzerinde olmaması ve evlilik gerçekleşmesi halinde cezanın ertelenmesi" şeklinde düzenlemeler öngörüldüğü basına yansımıştı. Bu taslağın yasalaşması halinde fail ile evlendirilen çocukların daha da mağdur olacaktır, bu taslağın gündemden çıkarılması gerekmektedir.

Sonuç olarak; TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun da 2010 yılında tespit ettiği üzere çocuk evlilikleri insan haklarının kullanılmasını engelleyen, kadının statüsünü düşüren ve çocukların başta eğitim olmak üzere temel haklarını ellerinden alan bir sorundur. Bu evlilikler toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen Türkiye'de mutlaka mücadele edilmesi gereken bir alan olup çocuk evlilikleri ile mücadele sürecinde **kararlı bir duruş sergilenmeli, çeşitli bahanelerle istisnalar yaratılmamalı, çocuk evliliklerine hiçbir surette tolerans gösterilmemeli ve çocuk evliliklerini sonlandırmak için kararlı devlet politikaları uygulanmalıdır**

1. Giriş - Tanımlar

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'ne göre 18 yaşından küçük herkes çocuktur. Çocuk evliliği, bir çocuğun bir yetişkinle veya yine bir çocukla evlendirilmesidir. Terminoloji olarak “çocuk gelinler” kullanılması tercih edilmemiştir. Çünkü bu kelimeler aslında iki güzel kavramı ifade eden kelimelerdir. Ancak bir arada kullanıldıkları zaman korkunç bir eylemi ifade etmektedirler. Bu yüzden “çocuk gelin” yerine “çocuk yaşta evlendirilen çocuklar” terimlerinin kullanılması tercih edilmiştir (Polat, 2019).

18 yaşından küçük çocuğun, bir yetişkinle veya yine bir çocukla yapılan evliliklere çocuk evliliği denilmektedir. Çocuk evlilikleri, diğer adıyla erken evlilik, 18 yaş altında, çocuğun fiziksel, fizyolojik ve psikolojik olarak evlilik ve çocuk sahibi olmak gibi sorumlulukları taşımaya hazır olmadan yapılan evlilik olarak tanımlanmaktadır. Erken evlilikler erkeklerden çok kızları etkilemektedir (Boran ve ark., 2013). Çocuk evlilikleri çok boyutlu problemleri beraberinde getirmektedir. Çocuk evliliklerinin başında, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, ataerkil sistem, kadının konumu gibi farklı toplumsal eşitsizliklerin yanında yoksulluk gelenekler, töreler gibi farklı kültürel etmenlerde yer almaktadır. Ülkeden ülkeye ve kültürden kültüre değişmekte olan çocuk evliliklerinin çok farklı sebepleri sıralanmaktadır. Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, çocuk evliliklerinin farklı sebepleri yer almaktadır. (Grafik 1)

Grafik 1: Çocuk Evliliklerinin Temel Sebepleri

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre, çocuğa uygulanabilecek aksi yönde kanun olmadığı sürece 18 yaşın altındaki herkes çocuk kabul edilmektedir (Özcebe- Küçük Biçer, 2013). Dolayısıyla, 18 yaşın altında evlendirilmekte olan çocukların hukuksal boyutta hak ihlali, sosyal boyutta kendini gerçekleştirilmeden zor bir sürecin içine atılması, eğitimden yoksun bırakılması, sosyal hayatından mahrum edilmesi gibi pek çok etken sıralanabilir. Ek olarak,

fiziksel ve ruhsal olarak da hazır olmadığı için çok fazla sağlık problemi, psikolojik problemler de yaşamaları olasıdır. Çocukluk döneminde yapılan evlilikler de bir istismar olarak kabul edilmektedir. Bu evlilikler ‘erken yaşta evlilik’, ‘çocuk gelin’ ya da ‘çocuk evlilikler’ gibi farklı deyimlerle ifade edilmektedir. Ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlamadan yapılan bu evliliklerin büyük çoğunluğu çocuğun bilinçli rızası dışında yapılması dolayısıyla da ‘erken ve zorla yapılan evlilikler’ olarak da adlandırılmaktadır (Özcebe-Küçük Biçer, 2013).

Ülkemizde erken yaşta evlilikler uzun yıllardan beri var olan bir olgu olmasına rağmen toplumun çoğunluğu tarafından bir "sorun" olarak değerlendirilmemektedir. Evliliğin en önemli meşruluk kaynaklarından birisinin toplumsal mutabakat olduğu ve bu evliliklerin de daha çok bu mutabakat çerçevesinde gerçekleştiği görülmektedir. Ataerkil ve geleneksel toplum yapısı erken yaşta evlilikleri ne yazık ki normalleştirmiş ve meşrulaştırmıştır (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2010; Polat-Reva, 2019). Erken yaşta evlilikler; insan haklarının kullanılmasını engelleyen, kadının statüsünü düşüren ve çocukların başta eğitim olmak üzere temel haklarını ellerinden alan bir sorundur. Bu evlilikler toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen Türkiye’de mutlaka mücadele edilmesi gereken bir alandır (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2010).

Evlilik, çocukların fizyolojik gelişimine uygun olmadığı gibi psikolojik açıdan da olumsuz etkilere neden olmaktadır. Evlilik; çocukların eğitim haklarını kesintiye uğratmakta, cinsel, fiziksel ve ruhsal şiddete maruz kalmalarına neden olmakta ve çocukluklarını yaşamak yerine altından kalkamayacakları bir yükün altına girmelerine neden olmaktadır.

Erken yaşta yapılan evlilikler, çocukluktan ergenliğe ani geçişi de beraberinde getirmektedir. Okula gitmek, akranlarıyla olmak ve oyun oynamak gibi etkinliklerde bulunmak yerine kız çocukları, büyüklerinin tercih ettiği sonuçlara katlanmak zorunda kalmaktadırlar. Eğitimlerini yarıda bırakmak, küçük yaşta aile ve çocuk sahibi olmak gibi büyük sorumluluklar altına girmek zorunda bırakılmaktadırlar (Yakıt-Coşkun, 2014). Bu durum, yetişkinler için bile zor ve fazla sorumluluk getiren bir durumken küçük çocukların bu duruma maruz bırakılması tahmin edilemez sonuçları doğurmaktadır. Çocuk yaşta evliliğin nedenlerine bakıldığında, eğitim eksikliği, kabile faktörü, dini bilgilerin yanlış yorumu, aile içi şiddet, ekonomik yetersizlik, istismara veya tecavüze maruz kalma gibi nedenler sıralanabilmektedir (Polat-Reva, 2019).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 10-19 yaş grubunu “adölesan” yaş grubu olarak tanımlamaktadır. Bu yaş grubunda önde gelen sorunlar, erken evlilik, erken yaşta cinsel ilişki, erken gebelik, istenmeyen gebelik ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardır (Yakıt-Coşkun, 2014). Türkiye, kız çocuklarının tahminen %15’inin 18 yaşından önce evlendiği Avrupa’da en yüksek çocuk evlilik oranlarından birine sahiptir ve oldukça yaygındır (Reva-Polat, 2019).

Sonuç ve değerlendirme olarak küçük yaşta evlilik; toplumsal, psikolojik sosyal, hukuksal, fiziksel ve duygusal boyutları olan; tüm dünyada ve ülkemizde sayısı azalmakla birlikte yaygın bir şekilde yaşanan ciddi bir toplumsal sorundur. Adli değerlendirme için gönderilen olguların küçük yaştaki evliliklerin çok az bir kısmını oluşturduğu ve kayda alınmamış, dini nikah yapıldığı için istatistiksel verilerde yer almayan çok daha fazla çocuk evlilikleri mevcuttur (Soylu-Ayaz, 2013). Küçük yaşta evlendirilen çocukların sosyal, bedensel ve gebelikle ilgili sorunlar yanında, ruhsal bozukluk açısından da risk altında oldukları açıkça belli bir durumdur. Küçük yaşta evlilikleri önlemeye yönelik sosyal, eğitsel ve hukuksal önlemlerin alınması, toplumsal farkındalık geliştirilmesi, ruhsal değerlendirme ve tedavilerinin yapılması ve buna benzer daha fazla çalışmayla desteklenmesi gereklidir.

Çocuk evlilikleri; ÇHS'nin aslında bütününlü ihlali niteliğinde olup somut birkaç madde belirtmek gerekirse;

- a) Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi gerektiğini düzenleyen 3. maddesinin,
- b) Çocuğun fiziksel, cinsel, psikolojik her türlü istismardan korunmasını gerekli kılan 19. maddesinin,
- c) Çocuğun sağlık hakkını düzenleyen 24. maddesinin,
- d) Çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine ulaşma hakkını ve çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması gerektiğini düzenleyen 27. maddesinin,
- e) Çocuğun eğitim hakkını düzenleyen 28. maddesinin

ihlalleri söz konusudur.

Bu rapor, İMDAT Derneği Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu tarafından Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1, 3, 19, 24, 27, 28 maddeleri kapsamında hazırlanmıştır.

2. Dünyadaki Durum

Dünyanın her bölgesinde çocuk evlilikleriyle karşılaşılabilir. Yapılan araştırmalar ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile ailelerin yoksulluğu arasında bir ilişki olduğuna işaret etmektedir.

Dünyada her 3 saniyede 1 kız çocuğu evlendirilmektedir (Coşkun ve ark, 2016). Dünyada 700 milyondan fazla kız çocuğu 18 yaşından önce evlenmiş olup, bu sayının da 3'te 1'i, yani yaklaşık olarak 250 milyonu, 15 yaşından önce evlenmiş olan kız çocuklarıdır. Henüz çocukken evlenen kız sayısı tahminen yılda 12 milyon civarındadır. Tahminlere göre 10 yıl önce her dört kız çocuğundan biri 18 yaşına gelmeden evlenirken, şu anda her beş kız çocuğundan biri küçük yaşta evlendirilmektedir (UNICEF 2018a; 2018b)

UNICEF, çocuk evliliklerindeki en büyük azalmanın Güney Asya ülkelerinde görüldüğünü belirtmektedir. Son 10 yıl içinde tüm dünyada çocuk evliliklerinde en fazla azalmanın kaydedildiği bölge Güney Asya'dır. Bu bölgede bir kız çocuğunun 18 yaşına gelmeden evlenme riski yüzde 50'den yüzde 30'a gerileyerek üçte birin üzerinde azalma göstermiştir. Bunun başlıca nedeni de Hindistan'da bu alanda sağlanan ilerlemedir (UNICEF, 2018a; UNICEF, 2018b;). Hindistan bizdeki başlık parasına denk gelen drahoma uygulamasını bir kanun ile yasaklamış ve drahoma alan, veren ya da bu suça ortak olan kişilerin 5 yıldan az olmamak üzere hapis cezası ve ayrıca para cezasıyla cezalandırılacağını hüküm altına almıştır. (Dowry Prohibiting Act, 1961). Hindistan'ın 2006 yılında çıkardığı Çocuk Evliliğinin Yasaklanması Kanunu da çocuk evlilikleri ile mücadelesinde başarılı olmasını sağlayan faktörler arasındadır (The Prohibition of Child Marriage Act 2006).

Kız çocuklarının eğitime daha fazla katılmaları, ergen kızlar için gerçekleştirilen proaktif hükümet yatırımları, çocuk evliliklerinin yasa dışı kabul edilmesi ve verdiği zararlara ilişkin güçlü kamuoyu mesajları bu azalmanın ardındaki nedenler arasındadır (UNICEF, 2018a).

Çocuk yaşta evlendirilen kız çocukları, 20'li yaşlarda evlenen kadınlara göre, hamilelikte ve çocuk doğurmakta çok fazla sağlık sorunu yaşamaktadırlar.15-19 yaş arasındaki kız çocukların da hamile kalmaya veya doğuma bağlı ölümler çok sık ortaya çıkmakta olup, her yıl 70.000 kız çocuğu hamile kalmakta veya doğuma bağlı olarak hayatlarını kaybetmektedir. Ayrıca doğurdıkları bebekler de ya düşük sebebiyle ya da doğumdan sonraki ilk 1 ay içinde ölmektedir (UNICEF, 2018a).

Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler örgütleri tarafından yapılan araştırmalar, özellikle kız çocuklarında görülen erken yaş evlilikler ile ülkenin gelişmişlik düzeyi ve ailenin yoksulluğu arasında doğru orantı olduğunu ortaya koymaktadır (Çakmak, 2009).

Dünya genelindeki çocuk evliliklerinin oranları incelendiğinde en yüksek oranın Sahra Altı Afrika'da olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda genç kadınların yüzde 35'inin 18 yaşından önce evlendiği gözlenmektedir. Söz konusu sıralamayı genç kadınların yaklaşık yüzde 30'unun 18 yaşından önce evli olduğu Güney Asya izlemektedir. Çocuk evlilik seviyelerinin daha düşük olduğu bölgeler ise sırasıyla Doğu Avrupa ve Orta Asya (%12), Orta Doğu ve Kuzey Afrika (%17) ve Latin Amerika- Karayipler (%24)'dir (UNICEF, 2020).

UNICEF'in 2021 Şubat'ta güncellenen verilere göre, dünyada en yüksek çocuk evlilik oranı %76,3 ile Nijer'de olup, 15 yaş ve öncesinde evlenen çocukların oranı da %28'dir. Çocuk evliliklerinde ilk sırada yer alan Nijer'i sırasıyla Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Mali, Mozambik, Burkina Faso, Güney Sudan, Bangladeş takip etmektedir. 202 ülkeyi (71 ülke veri paylaşmamıştır) içeren bu listenin ilk 8 sırasında yer alan bu ülkelerin her birinde çocuk yaşta evlenenlerin oranının %50'nin üzerindedir. Türkiye %14,7 oranı ile bu listenin 87. sırasında yer almakta olup, 15 yaş ve öncesinde evlenen çocuk oranı ise ülkemiz için %2'dir (UNICEF, 2021a). (Tablo 1)

Tablo 1: Çocuk Evliliği Oranına Göre Ülkeler

Sıra	Ülke	15 yaşından önce evlenme		18 yaşından önce evlenme	
			%		%
1	Nijer		28		76.3
2	Orta Afrika Cumhuriyeti		29		61
3	Çad		30		60.6
4	Mali		22		53.7
5	Mozambik		10		52.9
6	Burkina Faso		17		51.6
7	Güney Sudan		9		51.5
8	Bangladeş		19		51.4
87	TÜRKİYE		2		14.7

Küresel bir sorun halindeki çocuk evliliklerini önlemeye yönelik birçok ulusal/uluslararası çalışma yürütülmektedir. Bu uluslararası çalışmalardan biri 2016 yılında UNICEF’in UNFPA ile başlattığı programdır. Evlilik riski altındaki genç kızları güçlendiren programın ilk aşamasında (2016-2019), yaşam becerileri eğitimi ve okula devam desteği ile 7.9 milyondan fazla kıza ulaşılmıştır. 40 milyona yakın insan, ergenlik çağındaki kızları desteklemek için diyalog ve iletişim kampanyalarına katılmıştır (UNICEF, 2021b).

Atılan ulusal ve uluslararası adımlarla, son 10 yıl içinde çocuk evliliklerinin yaygınlığı dünya çapında azalmış olsa da hala yaygın sayılabilecek düzeydedir. Ulusal ve uluslararası düzenlemelerle, çocuk evlilikleri neredeyse tüm dünyada yasaklanmış olmasına rağmen, yine de her gün 33.000 kız çocuğu evlendirilmektedir. Tahmini hesaplamalara göre, bugün yasayan yaklaşık 650 milyon kadın ve kız çocuğu ile 118 milyon erkek çocuğunun 18 yaşından önce evlendiği tahmin edilmektedir (UNFPA, 2020).

Dünya liderleri, Birleşmiş Milletler’in Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında 2030’dan itibaren çocuk evliliklerini sona erdirmeye vaadinde bulunmuştur. Aksi halde 2030 yılına kadar 150 milyondan fazla kız çocuğu daha 18 yaşına gelmeden evlenmiş olacaktır (UNICEF, 2018b). Çocuk evlilik oranlarında geçmiş yıllara göre azalma olsa da 2030 yılına kadar çocuk evliliklerinin sona erdirilmesi için daha fazla aşama kaydedilmesi gerekmektedir. Zira UNICEF’in açıkladığı verilere göre, COVID-19 salgınından önce, 100 milyondan fazla kız çocuğunun önümüzdeki on yıl içinde, 18 yaşından önce evlenmesi beklenirken (UNICEF, 2021b) UNFPA Dünya Nüfus Raporu’na (UNFPA, 2020) göre COVID-19 salgını, çocuk yaşta evliliği sona erdirmek için yürütülen müdahalelerde ortalama bir yıllık bir gecikmeye yol açtığı takdirde, önümüzdeki on yıl içinde, önlenebilecek yaklaşık 7,4 milyon çocuk yaşta evliliğin daha gerçekleşmesi öngörülmektedir. Buna ek olarak, salgının neden olduğu ekonomik gerilemenin 2020 ve 2030 yılları arasında yaklaşık 5,6 milyon çocuk yaşta evliliğe daha yol açacağı tahmin edilmektedir. Bu nedenlerle, tahmini hesaplamalara göre, COVID-19 salgınının etkisi sonucunda, toplam 13 milyon çocuk daha erken yaşta evlendirilme riskiyle karşı karşıyadır (UNFPA, 2020).

3. Türkiye’deki Durum

3.1. Genel Olarak

Türkiye’de yıllardan beri gelenekselleşmiş bir uygulama mevcuttur. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da kız çocukları 12-13 yaşına gelince yine ufak çocuklarla veya yetişkinlerle evlendirilmektedir. Hem de düğün dernekle evlendirilmektedir. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi demek, okula gitmeleri gereken zamanda küçük yaşlarda evlerine hapsedilmesi ve kelimenin tam anlamıyla, bitmeyen bir “evcilik oynamak” zorunda kalması demektir. Çocukluk yıllarında ailelerinin ve toplumun baskısı ve zorlamalarıyla evlenen kız çocukları, çocukluklarını yaşayamadan annelik yükünün altına girmekte ve özellikle psikolojik açıdan çok yıpranmaktadır. Tam biyolojik olgunluğa erişmeden çocuk doğuran bu çocuklar bebeklerini büyütürken kendileri de büyümektedirler. Ama o bebekler anneleri okumamış, deneyimsiz ve olgunlaşmamış olduklarından bunun faturasını büyüdüklerinde ödemektedirler. Yani yaşanan bu travma sadece çocukta kalmamakta bebeklerine de yansımakta, nesilden nesle devam etmektedir (Polat, 2019; Polat-Reva, 2019).

Ülkemizde erken yaşta evlilikler uzun yıllardan beri var olan bir olgu olmasına rağmen toplumun çoğunluğu tarafından bir “sorun” olarak değerlendirilmediği gibi “evlilik” adı altında meşrulaştırılmakta ve hatta düğün dernekle kutlanmaktadır. Oysa ki bırakınız cinsel istismarı olmasını bizzat cinsel sömürü niteliğinde olan çocuk evlilikleri çocuğun fizyolojik, cinsel ve psikolojik gelişimine de uygun değildir

Ülkemizdeki kız çocuklarının çocuk yaşta evlendirilmesinin altında yatan başlıca nedenler olarak; eğitimsizlik, töre ve aşiret faktörü, dini bilgilerin yanlış yorumlanması, ekonomik sebepler, aile içi şiddetten kaçınmaya çalışmak ve taciz veya tecavüze maruz kalma nedeniyle namusun temizlenmesi düşüncesiyle çocuğun tecavüzcüsüyle evlendirilmesi gibi nedenleri saymak mümkündür. Bu sebepler, tablonun ne kadar dehşet verici olduğunu ortaya koyuyor. Tecavüze maruz kalan çocuk, aile namusu temizleme düşüncesiyle fail ile evlendirilerek ruhsal, fiziksel ve cinsel şiddetin en kuvvetlisini yaşamaya mahkum edilmektedir.

Türk Medeni Kanunu'nun 124. maddesine göre; bireyler ebeveyn izni olmadan 18 yaşında evlenebilirken, ebeveyn izni varsa 17 yaşında da evlenebilmekte ve hatta mahkemeden alınan izin ile 16 yaşında dahi evlenebilmektedirler. (*Tablo 2*)

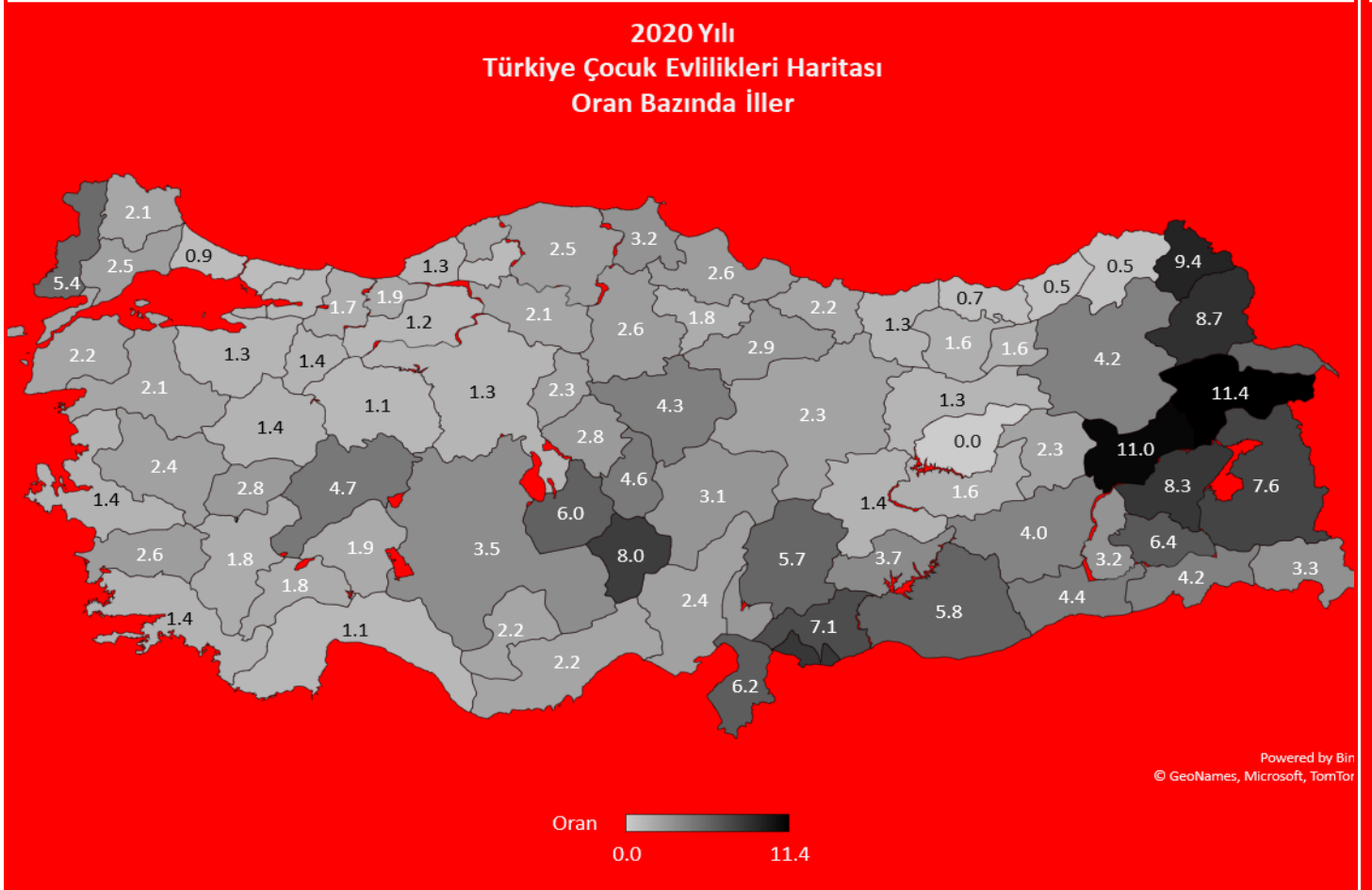
Tablo 2: Türk Medeni Kanunu’na göre evlenme yaşı

Ülke	Evlenme Yaşı	Aile Rızası ile Evlenme Yaşı	Cinsiyete Göre Yaş Farklılığı Var mı?	Hakim Kararı ile Evlenme Yaşı
Türkiye	18	17	Yok	16

3.2. TÜİK İstatistikleri

20 Nisan 2021 tarihinde yayınlanan TÜİK 2020 yılı istatistiklerine göre (TÜİK, 2021a); 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı %2,7. Aynı yaş grubunda olan erkek çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı %0,1'dir. Çocuk evliliklerinin oransal olarak en çok olduğu ilk 10 ilin 9'u Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndedir. (Grafik 2)

Grafik 2: Türkiye Çocuk Evlilikleri Haritası – 2020 yılı

TÜİK 2020 yılı istatistiklerine göre (TÜİK,2021a); 2020 yılında toplam evlenme sayısı 487.270 toplam evlenen kız çocuk sayısı 13.014 olup, kız çocuk evliliklerinin toplam evlenmeler içindeki oranları ise 2,7'dir. Oransal açıdan bakıldığında kız çocuklarının en çok evlendirildiği il %11,4 oranı ile Ağrı olup, Ağrı'yı sırasıyla Muş, Ardahan, Kars, Bitlis, Kilis, Niğde, Van, Gaziantep ve Siirt takip etmektedir. Evlendirilen kız çocuklarının sayısı olarak bakıldığında ise ilk sırada 1.001 kız çocuğu ile Gaziantep ili, son sırada ise Tunceli ili yer almaktadır. 2020 yılında Tunceli'de hiçbir kız çocuğu evlenmemiştir. (Tablo 3)

Tablo 3: Çocuk evliliklerinin illere göre dağılımı

Sıra	İl	Toplam evlenme sayısı	Evlenen kız çocuk sayısı	Kız çocuk evlenmelerinin toplam evlenmeler içindeki oranı
Sıra	Toplam	487 270	13 014	2.7
1	Ağrı	3 316	379	11.4
2	Muş	2 536	279	11.0
3	Ardahan	553	52	9.4
4	Kars	1 372	120	8.7
5	Bitlis	2 141	177	8.3
6	Kilis	998	83	8.3
7	Niğde	2 264	180	8.0
8	Van	6 424	488	7.6
9	Gaziantep	14 116	1 001	7.1
10	Siirt	1 821	117	6.4
.....
77	İstanbul	85 763	765	0.9
78	Trabzon	4 449	31	0.7
79	Artvin	779	4	0.5
80	Rize	1 712	9	0.5
81	Tunceli	351	0	0.0

25 Şubat 2021 tarihinde yayınlanan evlenme istatistiklerine göre (TÜİK, 2021b), 16-17 yaş grubundaki kızların sadece %2.24'ü aynı yaş grubundaki erkeklerle evlenirken, %9.89'u 18-19 yaş grubundaki erkeklerle, %50.51'i 20-24 yaş grubundaki erkeklerle, %30.85'i 25-29 yaş grubundaki erkeklerle, %5.67'si 30-34 yaş grubundaki erkeklerle evlenmektedir. 2020 yılında tam 110 kız çocuğu, 35 ve daha büyük yaşta erkeklerle evlendirilmiştir. **Yani 2020 yılında 16-17 yaş grubundaki kız çocuklarının yaklaşık %88'i kendilerinden 4 ilâ 33 yaş büyük erkeklerle evlendirilmiştir. (Tablo 4)**

Tablo 4: Karşılıklı Evlenme Yaşı

Karşılıklı Evlenme Yaşı		16-17 Yaş Kız Çocuğu	
		Sayı	Oran
Erkeğin yaş grubu	16-17	291	2.24%
	18-19	1 287	9.89%
	20-24	6 573	50.51%
	25-29	4 015	30.85%
	30-34	738	5.67%
	35-39	96	0.74%
	40-44	9	0.07%
	45-49	5	0.04%
	50 +	-	0.00%
Toplam		13 014	100.00%

İstatistiklere göre (TÜİK, 2021a) göre; 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2020 yılında %2,7 iken aynı yaş grubunda olan erkek çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2020 yılında %0,1 oldu. Yani kız çocukları yaşıtı olan erkek çocuklarına kıyasla 27 kat daha fazla evlendirilmektedir.

Çocuk evliliği istatistiklerinin resmi olarak 16-17 yaş arasındaki çocuklar özelinde yayınlandığını, bu rakamların 16 yaşından küçük çocuk evlilik verilerini ve resmi olmayan çocuk evliliklerini içermediğini ve bu nedenle çocuk evliliği rakamlarının aslında çok daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3. Adalet Bakanlığı İstatistikleri

Adalet Bakanlığı'nın 2019 yılı verilerine göre (Adalet Bakanlığı İstatistikleri, 2019); 16 yaşındaki çocuk için evlenme izni talebi ile Aile Mahkemelerinde açılan dava sayısı 13.282'dir ve bu davaların 11.473'ü (%86'sı) tamamen veya kısmen kabul edilmiştir.

3.4. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri

Nüfus Kaydının Düzeltilmesine İlişkin Esaslar 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 35 ve 36. maddelerinde düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'na göre olağan ve olağanüstü evlenme yaşlarının altında olmalarına rağmen, kayıt düzeltme işlemleriyle yaşları büyütülerek evlenen ya da evlendirilenlere ait verilerin de erken yaşta evlilikler bağlamında değerlendirilmesi mümkündür. Bir çalışma, 2002-2013 yılları arasında mahkeme kararı ile yaşını büyüterek mahkeme kesinleşme tarihinden sonraki 1 yıl içerisinde ve 18 yaşından küçük olarak evlenenlerin yıllara ve cinsiyete göre dağılımını ortaya koymuştur (Doğan Köroğlu, 2014). (Tablo 5)

Tablo 5: 2002-2013 yılları arasında mahkeme kararı ile yaşını büyüterek mahkeme kesinleşme tarihinden sonraki 1 yıl içerisinde ve 18 yaşından küçük olarak evlenenlerin dağılımı

Evlenme Yılı	Erkek	Kadın	Toplam
2002	40	413	453
2003	22	623	645
2004	39	641	680
2005	29	644	673
2006	23	672	695
2007	21	732	753
2008	25	857	882
2009	35	819	854
2010	33	1.083	1.116
2011	39	1.185	1.224
2012	31	1.041	1.072
2013	25	1.165	1.190
Toplam	362	9.875	10.237

Görüldüğü üzere, 2002-2013 yılları arasında yaş düzeltme davalarının sayısı yıllar itibariyle artmaktadır. 2002-2013 yılları arasında toplam 9.875 kız çocuğu yaşı büyütülmek suretiyle 18 yaşın altında evlendirilmiştir. Bu sayı erkek çocukları için 362'dir. Yani **kız çocukları, erkek çocuklara nazaran yaş büyütme suretiyle 27 kat daha fazla evlendirilmektedir.**

4. Hukuksal Durum

4.1. Uluslararası düzenlemeler ışığında

Çocuk evlilikleri ile ilgili olarak doğrudan veya dolaylı olarak düzenlemeler içeren bazı temel uluslararası düzenlemeler aşağıdaki gibidir (**Tablo 6**):

Tablo 6: Çocuk evlilikleri ile ilgili uluslararası mevzuat tablosu

ULUSLARARASI MEVZUAT
▪ CEDAW Komitesi'nin 21 Sayılı Tavsiye Kararı (1994)
▪ Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)
▪ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)
▪ Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979)
▪ Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) (2011)(*)
▪ Kadının Statüsü Komisyonunun Kız Çocuklarının Zorla Evlendirilmesi Konulu Karar Tasarısı ve Genel Sekreteryaya Raporu (2017)
▪ Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Hakkında Bildiri (1993)
▪ Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966)
▪ Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995)
▪ Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Bildirgesi (2000)
(*)3718 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı (Resmi Gazete, 20.03.2021) ile ülkemiz İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmiştir. Anılan karar hukukilik tartışmalarına ve davalara konu olmuş olup davalar halen devam etmektedir.

Evlilik yaşı, aile izni ile evlilik yaşı, mahkeme kararı ile evlilik yaşı ve kız çocuğu ile erkek çocuğu arasında fark olup olmadığına göre ülke karşılaştırması (UNICEF, 2020) aşağıdaki gibidir: (**Tablo 7**)

Tablo 7: Evlilik Yaşına Dair Ülke Karşılaştırması

Ülkeler	Yasal Olarak Evlenme Yaşı	Aile izniyle Evlenme Yaşı	Mahkeme Kararıyla Evlenme Yaşı	Evlenme Yaşı Bakımından Kız Çocukları ile Erkek Çocukları Arasında Fark Var mı ?
Afganistan	16	<16	<16	Var
Almanya	18			Yok
Bangladeş	18			Var
Belarus	18	14	15	Var
Belçika	18			Yok
Bosna Hersek	18	16	16	Yok
Çad	18			Var
Endonezya	19			Var
Etiyopya	<18		16	Yok
Fransa	18			Yok
Hindistan	18			Var
Hollanda	18			Yok
İngiltere	18	16		Yok
İngiltere	18	16		Yok
Irak	18		15	Yok
İran	13	9	13	Var
İskoçya	16			
İspanya	18	16	16	Yok
İtalya	18	16	16	Yok
Makedonya	18	16	16	Yok
Malezya	18	16	16	Yok
Mısır	18	-		Yok
Nijer	15	15		Var
Pakistan	16			Var
Polonya	18	18	16	Yok
Suriye	Erkek:18/Kız:17		Erkek:15 Kız:13	Var
TÜRKİYE	18	17	16	Yok
Ukrayna	18		16	Yok
Ukrayna	18		16	Yok

4.2. Ulusal Düzenlemeler Işığında

Çocuk evlilikleri ile ilgili düzenlemeler içeren bazı temel ulusal düzenlemeler tablosu aşağıdaki gibidir (**Tablo 8**):

Tablo 8: Çocuk evlilikleri ile ilgili ulusal mevzuat

MEVZUAT	MADDE NO	MADDE METNİ - AÇIKLAMASI
TC Anayasa	41	"I. Ailenin korunması ve çocuk haklarıDevlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır."
	90	(Türkiye'nin taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi, CEDAW gibi uluslararası sözleşmeler çocuk evlilikleri ile mücadeleyi öngörmekte olup, uluslararası sözleşmeler normlar hiyerarşisinde kanunların üstünde yer almaktadır.)
Türk Medeni Kanunu	124	Erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.
Türk Ceza Kanunu	103	(1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden; a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilen hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.
	104	(1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Fail mağdurdan beş yaştan daha büyük ise, şikâyet koşulu aranmaksızın, cezası iki kat artırılır.
5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu	3	Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi tanımlar Korunma ihtiyacı olan çocuk: bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,... ifade eder.
	5	Koruyucu ve destekleyici tedbirler Madde 5- (1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir.
6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	2	Kanun'un 2. maddesi ev içi şiddet kavramını tanımlarken yasal olarak geçerli bir evlilik bağı olanlar yanında resmi evlilik olmadan birlikte yaşayanları da bu kapsamda değerlendirmiştir. Bu itibarla, resmi nikâh olmaksızın evlendirilen kız çocuklarının da bu Kanun kapsamında güvenceye sahip olacağı düşünülmektedir.

Halihazırda tartışmalara neden olan bir konuyu da belirtmekte fayda bulunmaktadır. Mayıs ayında açıklanan Yargı Reformu Strateji Belgesi kapsamında çıkartılması hedeflenen paketlerden ikincisiyle ilgili çalışmaların devam ettiği, yaklaşık 160 maddelik düzenleme için toplamda 5 ya da 6 paketin çıkartılmasının hedeflendiği, pakette “çocuk ile şahıs arasındaki yaş farkının 10’un üzerinde olmaması ve evlilik gerçekleşmesi halinde cezanın ertelenmesi” şeklinde düzenlemeler öngörüldüğü basına yansımış bulunmaktadır. (DW, 2019). Kanunların da üstünde olan uluslararası anlaşma niteliğinde olan ÇHS’nin ihlali niteliğinde olan bu düzenleme fail ile evlendirilen çocukların daha da mağdur olmasına neden olacaktır. Bu konuda mutlaka geri adım atılması gerekmektedir.

5. Çocuk Evlilikleri ile Mücadelede İlgili Kurumlar ve Kurumsal Hizmetler

Çocuk evliliklerinin nedenlerine bakıldığında tek yönlü bir neden olmadığı, söz konusu sorunun psikolojik, ekonomik ve sosyal açılardan birçok nedeninin olduğu görülmektedir. Bu noktada, çocuk evlilikleri sorunu üzerine multidisipliner uygulamaların esas alınması gerekmektedir. Türkiye’de çocuk ihmal ve istismarı, şiddet, koruyucu-önleyici faaliyetler, sosyal ve ekonomik yardım vb. alanlarda çalışan birçok sosyal hizmet kurum ve kuruluşları bulunmaktadır. Söz konusu kurum ve kuruluşlarda çocuk evlilikleri ile ilgili doğrudan ve dolaylı şekilde yürütülen faaliyetler bulunmaktadır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olarak;

- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü faaliyetlerini yürütmektedir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyet yürüten sosyal hizmet merkezleri bulunmaktadır. Sosyal hizmet merkezleri; birey ve gruplara yönelik koruyucu-önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetleri sunmakla birlikte birey veya grupların sorun ve ihtiyaçları doğrultusunda ilgili kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ile iş birliğinde bulunarak kaynaklarla buluşturulmasını sağlayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

Sosyal hizmet merkezleri; bizzat şiddet, yoksulluk, ihmal/istismar vakaları ile ilgilenen kuruluşlardır. Bu noktada çocuk evliliklerine neden olan birçok sorunun çözümünde faaliyet gösteren sosyal hizmet merkezlerinde çocuk evlilikleri vakaları ile de karşılaşmaktadır. Kuruluş içerisinde en temelde; Korunmaya Muhtaç Çocuk (KMÇ) Birimi ve Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Birimi çocuk evliliği vakaları ile çalışmaktadır. SED Birimi’ne çocuk evliliklerinin bizzat gelmediği, maddi yoksunluk sebebiyle sosyal hizmet merkezlerine başvuruda bulunan aile içerisinde çocuk evliliği yapmış birey ile karşılaşılabilir. Bu noktada, vakadan sorumlu olan meslek elemanının konuyu KMÇ Birimi’ne yönlendirmesi ve söz konusu birimde çalışan meslek elemanının çocuk evliliği yapmış birey ve ailesi ile faaliyet yürütmesi gerekmektedir. Meslek elemanı; farkındalık, yasal süreç, savunuculuk, hizmet sunumu, psikososyal destek hizmetlerinden sorumludur.

Bakanlık bünyesinde çocuk evliliklerine yönelik gerçekleştirilen diğer hizmetlere bakıldığında (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021); çocuğa yönelik şiddet ve istismara yönelik anlık müdahalelerin gerçekleştirilmesini sağlayan ALO 183 hattından vakaların takip edilerek, vakanın bulunduğu ildeki Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinde görevli Acil Müdahale Ekipleri Sorumluları ile iletişime geçilerek vaka onlara da iletilerek, kolluk birimleri ve Acil Müdahale Ekipleri iş birliğinde bulunarak vakaya müdahale etmektedir. Daha sonrasında vaka detaylı incelenerek sosyal inceleme gerçekleştirilmekte olup, çocuğun uygun sosyal hizmet müdahalesinden yararlanması sağlanmaktadır. Örneğin,

erken yaşta evliliğe maruz kalan bir çocuk vakası, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında değerlendirilir ve aileye danışmanlık, çocuğun kuruluş bakımına alınması, eğitim, sağlık tedbir kararlarının alınması gibi sosyal hizmet modelleri uygulanmaktadır. Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun yüksek yararı gözetilerek verilen danışmanlık, eğitim, bakım, barınma tedbirleridir.

Çocuk evliliğine maruz kalan çocuk vakalarını gizlilik esasına dayanarak yürüten, çocuğun bedensel ve ruh sağlığı açısından destek hizmetleri sunan bir diğer kuruluş ise çocuk izlem merkezleridir. Çocuk izlem merkezleri, çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) kurulması ve bu merkezlerin işleyişinin Sağlık Bakanlığınca koordine edilmesi gerekli görülmüştür (Çocuk İzlem Merkezleri Hakkında Genelge, 2012).

Çocuk evlilikleri ve adölesan gebelikler konusunda faaliyet yürüten bir başka kuruluş ise Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM)'dir. ÇODEM'ler, korunması gereken gebe çocuklar ile çocuk annelerin bebeği ile birlikte kalabileceği, gebe çocuklar ve çocuk annelerin temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini veya diğer sosyal hizmet modellerine hazır hale gelmelerini sağlamak üzere hizmet vermektedir. Gebe çocuklar için mahkemeden sağlık tedbiri kararı verilmesi talep edilmektedir. Çocuklar merkeze kabul edildikten sonra gerekli güvenlik ve sağlık önlemleri alınmaktadır. Gebe çocuklar merkezlerde doğumdan sonra bir yıla kadar kalabilmektedir. Çocuk anne ve bebek arasında ilişkinin devamına karar verilmesi durumunda, bu süre ihtiyaç doğrultusunda uzatılabilmektedir. Doğan bebek nüfusa kayıt ettirilerek bebek hakkında da bakım tedbiri kararı alınmaktadır. Merkezlere gebe çocuklar ile üç yaşını doldurmamış bebeği olan çocuk annelerin de kabulü yapılmaktadır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2021). (Tablo 9)

Tablo 9: ÇİM ve ÇODEM Bilgileri

	KAÇ ADET VE NEREDE
ÇİM	30.12.2020 tarihi itibarıyla 50 ilde toplam 53 adet ÇİM bulunmaktadır (Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, 2020). Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Aydın, Bingöl, Bitlis, Burdur, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Mersin, İstanbul(Bakırköy), İstanbul(Çekmece), İstanbul(Beyoğlu), İstanbul (Anadolu Güney), İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Niğde, Sakarya, Samsun, Sivas, Trabzon, Şanlıurfa, Van, Zonguldak, Karaman, Kırıkkale, Karabük, Bolu, Muş, Siirt, Ağrı, Kütayha, Düzce, Balıkesir, Sinop, Osmaniye
ÇODEM	Yayınlanan son istatistiklere göre (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018) 1.366 ÇODEM mevcuttur ve bu 1366 ÇODEM’de toplam 14.214 çocuk bakım hizmeti almaktadır.

Çocuk evliliğine maruz bırakılan çocuklar ile çalışan birçok sosyal hizmet kurum ve kuruluşu bulunurken, hizmet sunumu ve koordinasyon açısından etkin düzeyde faaliyetlerin yürütülüp yürütülmediği tartışma konusudur. Herhangi bir sosyal hizmet kuruluşunda çalışan profesyonel bir meslek elemanının, çocuk evliliğine maruz kalan bir müracaatçıya yönelik çalışmalarını hızlı ve sistemli bir biçimde gerçekleştirmesi gerekir. Fakat bazı kurum ve kuruluşların iş birliği içerisinde olmaması, profesyonel meslek elemanlarının az olması, faaliyet gösteren kurumların yetersizliği vb. sorunların müracaatçının iyilik halinin sağlanmasında eksiklikler ile karşılaşılmasına neden olmaktadır. Bahsedilen sorunların en kısa sürede çözüme ulaştırılması, kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet sunumu, savunuculuk konularında iş birliği içerisinde çalışarak söz konusu müracaatçının yüksek yararını gözeterek herhangi bir örselenme, travmatize olma, ötekileştirilme gibi sorunlara maruz kalmaması sağlanmalıdır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yanı sıra çocuk evlilikleri ile mücadelede konunun paydaşı olan diğer kurumlar olarak TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Adalet Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kolluk, Cumhuriyet Savcılıkları, alanda çalışan üniversite merkezleri, baroların kadın ve çocuk hakları merkez ve komisyonları ile alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarını da belirtmek mümkündür.

6. Orijinal Araştırma

6.1. Amaç

Çocuk yaşta yapılan evlilikler, dünyanın farklı coğrafyalarında rastlanan toplumsal sorunlardandır. Bu sorun, hem kız hem de erkeklerin yaşamış olduğu, yasal evlilik yaşının altında olduğu evliliklerdir. Çocuk evliliklerinin nedenleri incelendiğinde; gelenekler, aile şerefi, ekonomik nedenler, göç, ebeveynler üzerinde toplumsal ve aile içi baskı olduğu görülmüştür. Çocuk evlilik sonucunda olan evliliklerde fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel olmak üzere her türlü şiddetin olması olasıdır. Aynı zamanda çocukluk döneminde yapılan evlilikler birer istismar olarak görülmektedir. Bu durumu kız çocukları, erkek çocuklarına göre daha çok yaşamaktadırlar. Böylelikle genç kadınlar daha fazla olumsuz durumlara maruz kalmaktadırlar. Bu çalışmada, Türkiye genelinde çeşitli meslek gruplarından ve yaş aralıklarından oluşan katılımcılarda çocuk evliliklerle ilgili farkındalık düzeylerini ve nasıl algılandığını ölçmeyi hedeflenmiştir.

6.2. Yöntem

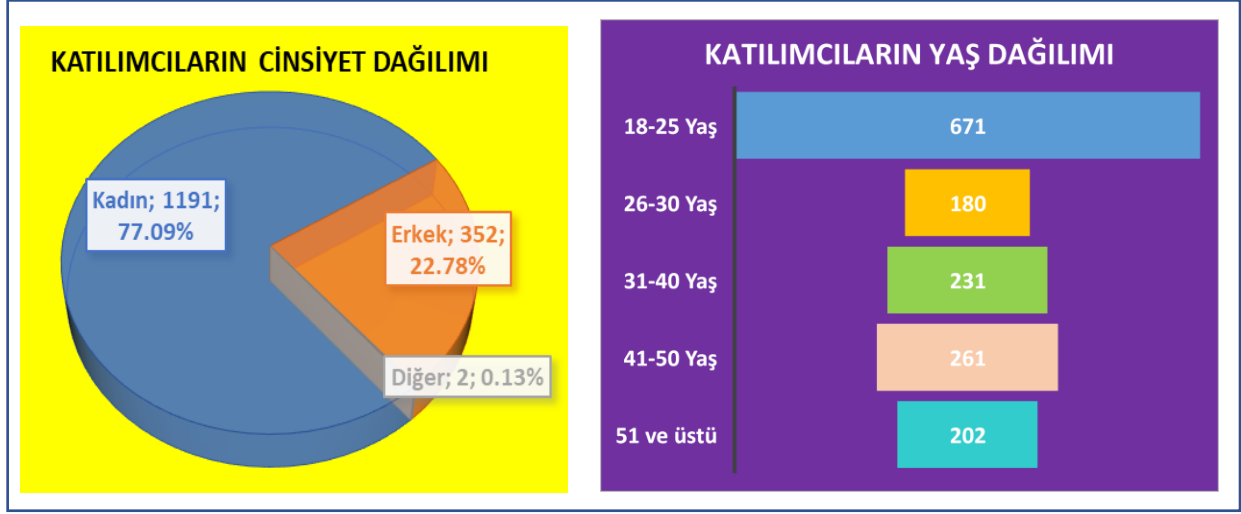
Nicel bir çalışma olan bu araştırmada, çevrimiçi anket tekniği kullanılmıştır. Anket demografik verileri içeren 9 adet soru, bilgi düzeyini ölçmeyi hedefleyen 6 adet soru ve çocuk evliliklerine yönelik görüş ve tutumu ölçmeyi hedefleyen 5’li likert tipinde 37 adet soru olmak üzere toplam 52 adet sorudan oluşmaktadır. **Araştırma, Türkiye genelinde 18 yaşını doldurmuş toplam 1.545 kişiye uygulanmıştır.** Katılımcılara çevrimiçi platformlardan ulaştırılmıştır.

6.3. Bulgular

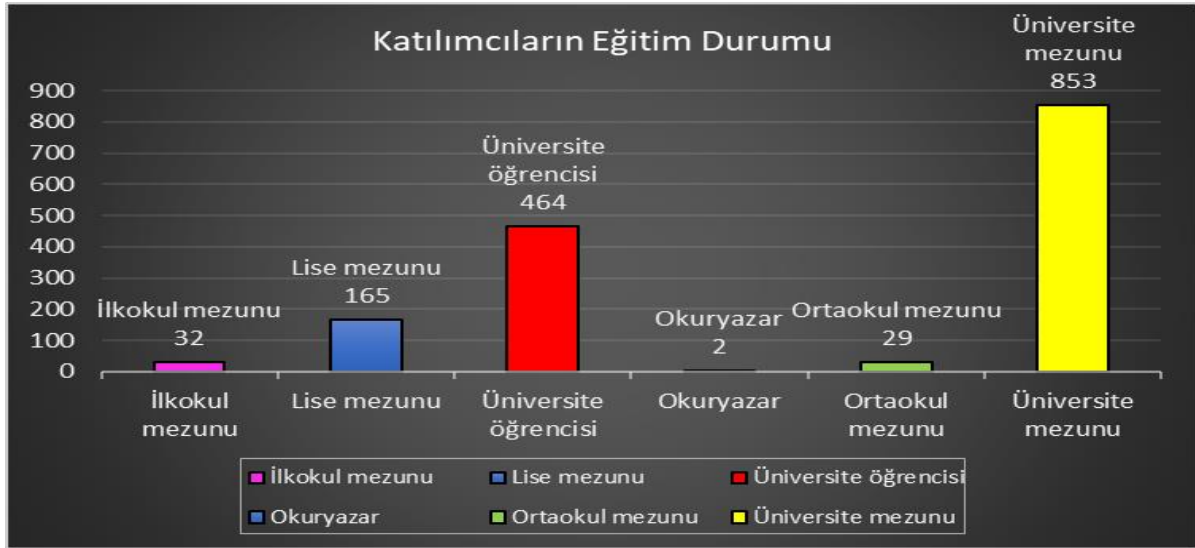
Toplam katılımcı sayısı, 1545 kişidir. Katılımcıların %77,1’ini (N:1.191) kadınlar, %22,8’ini (N: 352) erkekler oluştururken, 2 katılımcı bu soruya “diğer” yanıtını vermiştir. Katılımcıların %43,4’ü (N:671) 18-25 yaş aralığında; %11,7’si (N:180) 26-30 yaş aralığında, %15’i (N:231) 31-40 yaş aralığında; %16,9’u (N:261) 41-50 yaş aralığında; %13,1’i (N:202) 51 yaş ve üstüdür. (*Grafik 3*)

Grafik 3: Katılımcıların Cinsiyet ve Yaş Dağılımı

Katılımcıların %55,2'si (N:853) üniversite mezunu olup, onu %30 oranı ile (N:464) üniversite öğrencileri takip etmektedir. (**Grafik 4**)

Grafik 4: Katılımcıların Eğitim Durumu

Katılımcıların **medeni durumuna** bakıldığında; katılımcılarımızın %55'i (N:849) bekâr, %33'ü (N:510) evli ve çocuklu, %6,8'i (N:105) evli ve çocuksuz, %5,2'si (N: 181) boşanmış kişilerden oluşmaktadır.

Katılımcıların **meslek dağılımı** oldukça farklı alanlardan oluşmaktadır. En yüksek oranla öğrenciden %26,7 (N:412) oluşmaktadır. Diğer büyük kısmını da %13,3 (N:206) olarak seçeneklerde belirtilmeyen diğer meslek grupları ve %11,9'sini (N:184) özel sektör çalışanları oluşturmaktadır.

Katılımcılar **yaşadıkları illere** göre değerlendirildiğinde; en çok %45,9 (N:709) oranında İstanbul, %9,3 (N:144) oranında Bursa ve %7,6 (N:117) oranında Ankara’da yaşayan kişiler bulunmaktadır.

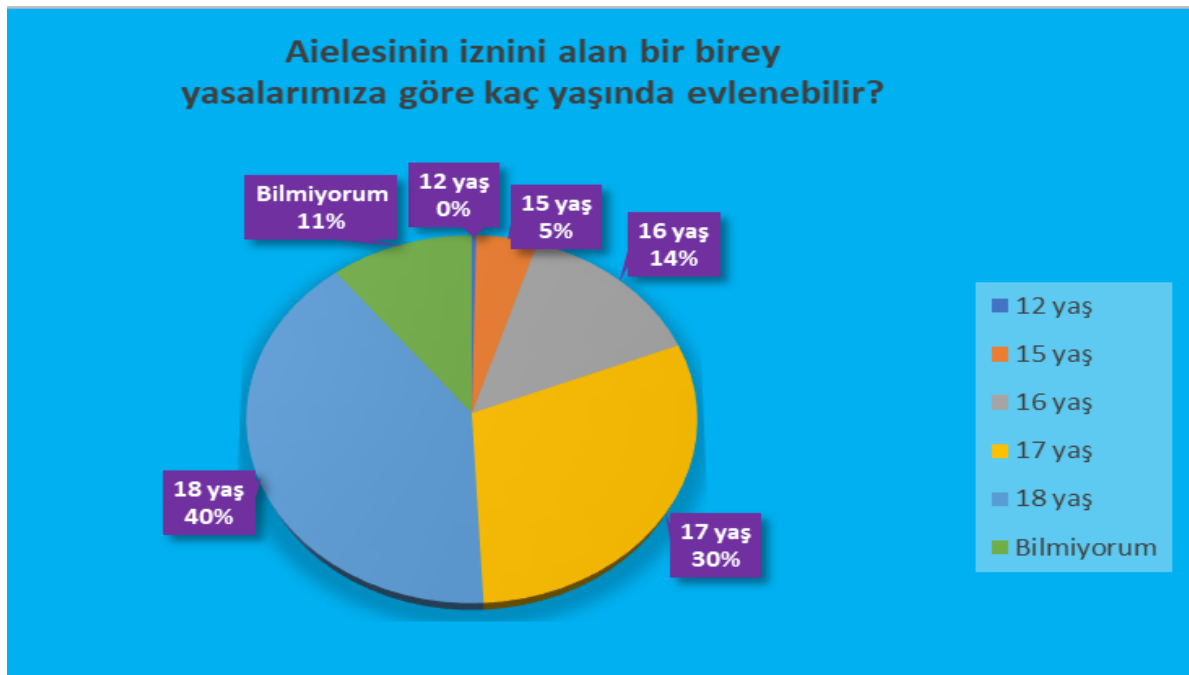
Katılımcıların **memleketleri** incelendiğinde; %12,4’ü (N:192) İstanbul, %11,5’i (N:177) Rize ve %4,9’u (N:76) Bursa’dır. Diğer illerden en az 1 katılımcıya ulaşılmakla birlikte memleketi Karabük olan kimseye ulaşılamamıştır.

Katılımcıların %38,9’una (N:599) göre yaşadıkları şehirde kız çocukları 22-25 yaşları arasında evlendirilmektedir. Bu soruya 13 katılımcı 16-17 yaşlarında, 6 katılımcı 14-15 yaşlarında cevabını vermiştir. Çalışmadaki hiçbir katılımcı bu soruya 14 yaşından önce cevabını vermemiştir. Katılımcıların %37,9’u (N:586) memleketlerinde kız çocuklarının 22-25 yaşlarında evlendiğini bildirmiştir. Ancak bu soruya cevap veren katılımcılardan 55’i memleketlerinde kız çocuklarının 16-17 yaş arasında, 13 kişi ise 14-15 yaş arasında evlendirildiğini düşünmektedir.

Katılımcıların çocuk evlilikleri ile ilgili bilgi durumları ölçümlemeye yönelik sorulara verdiği cevapların bulguları aşağıdaki gibidir:

Katılımcılar, “**Ailesinin iznini alan bir birey yasalarımıza göre kaç yaşında evlenebilir?**” sorusuna %40,2 (N:621) oranda 18 yaş derken, %30,3 (N:469) oranda 17 yaşında cevabını vermiştir. Geri kalan katılımcıların %14’ü (N:217) 16 yaşında evlendirilebileceklerini düşünürken, %4,5’i (N:70) 15 yaşında, %10,6’sı (N:164) bilmediğini belirtmiştir. Daha korkutucusu katılımcılardan 5 kişi ailesinin izni alındığında çocukların 12 yaşında evlendirilebileceğini düşünmektedir. (*Grafik 5*)

Grafik 5: Aile izni ile evlenme yaşını bilme

“Mahkeme kararı ile evlenme yaşı yasalarımıza göre kaçtır?” sorusuna katılımcıların %38,6’sı (N:597) 18 yaş cevabını verirken, %11,8’i (N:183) 17 yaş ve oldukça büyük bir oran %26,3’si (N:497) 16 yaş cevabını vermiştir. Katılımcılardan 15’i çocukların mahkeme kararıyla 15 yaşında evlendirilebileceğini düşünürken, 11 kişi çocukların mahkeme kararıyla 12 yaşında evlenebileceğini düşünmektedir.

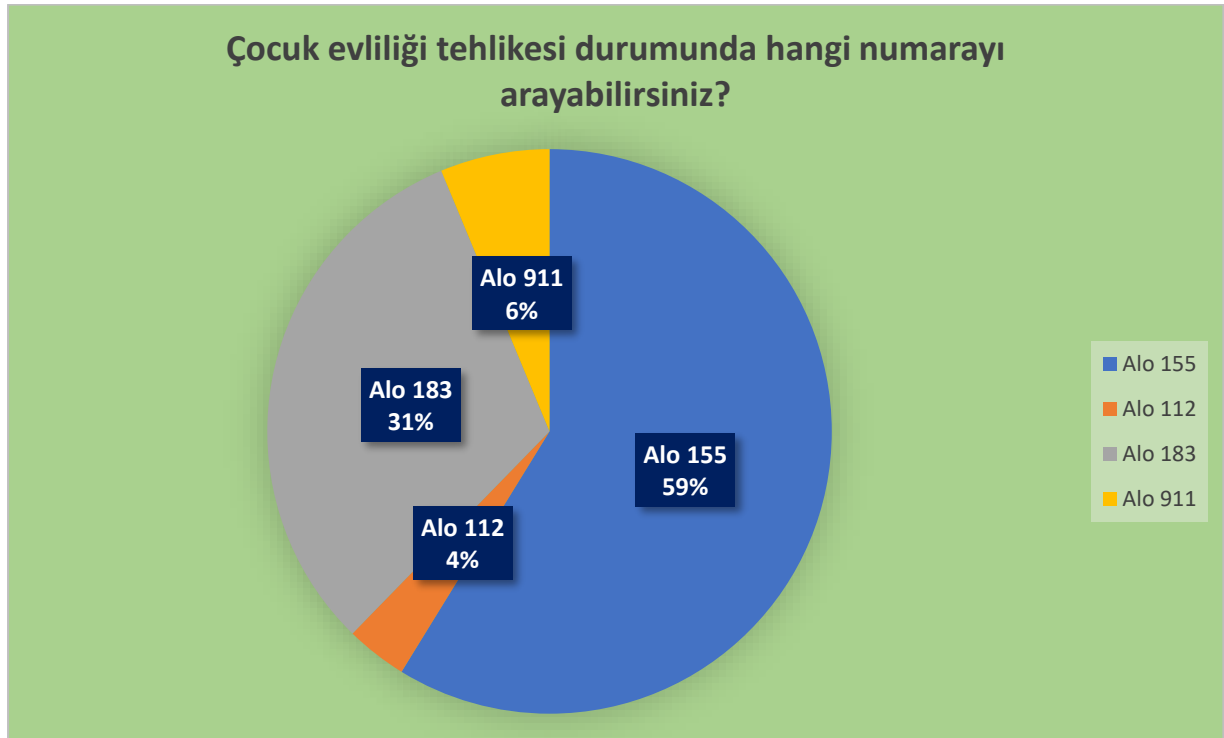
Başlık parası alınıp alınmadığına ilişkin soruya yaşanan şehir göre %4,7 (N:73) oranında “evet” cevabı gelirken, memlekete göre sorulduğunda %11,3 (N:175) oranında “evet” cevabı gelmiştir. Yani, **100 kişiden 11’i memleketinde başlık parası alındığını** belirtmiştir.

Katılımcıların %81,8’i (N:1.264) 18 yaş altını çocuk evliliği olarak tanımlarken %18,2’si (N:28) çocuk evliliği için eşik yaş değeri olarak daha küçük yaşları (17, 15, 14, 12) belirtmiştir. Hatta **21 kişi sadece 12 yaşındaki evlilikleri çocuk evliliği olarak tanımlamıştır. Bu 21 kişinin 17’si üniversite mezunu ve üniversite öğrencisidir.**

Katılımcıların neredeyse yarısı (%47,6, N:736) çocuk evliliği tehlikesiyle karşılaştığında nereye başvuracaklarını bilmemektedir. Araştırmamıza katılan avukat ve hukuk fakültesi öğrencilerinin de %31’i çocuk evliliği tehlikesiyle karşılaştığında nereye başvuracağını bilmediğini belirtmiştir.

Katılımcıların %81,4’ü (N:1238) çocuk evliliği tehlikesinde aranabilecek hat olarak Alo 155’i belirtirken katılımcıların sadece %43,6’sı (N:662) Alo 183 hattını belirtmiştir. Ülkemizde aktif bir hat olmayan 911’i belirtenler ise %8,7 oranındadır (N: 132). (**Grafik 6**). Bu da alo imdat hatlarının bilinirliğinde film ve diziler yoluyla mesaj verilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

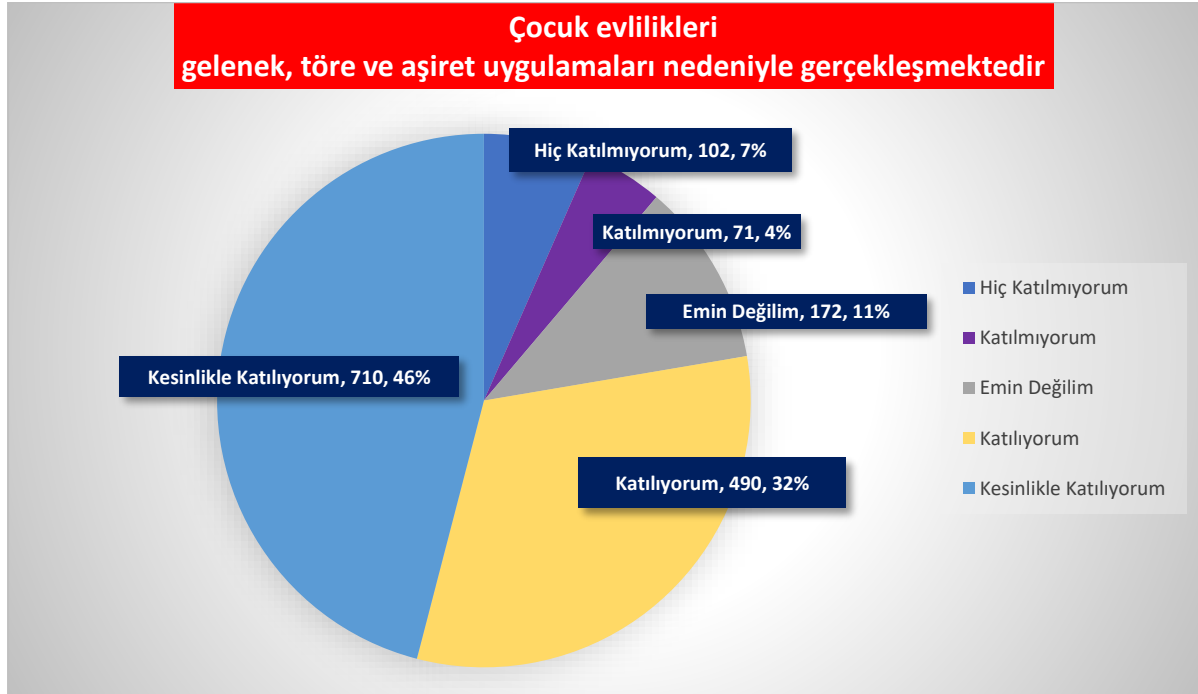
Grafik 6: Çocuk evliliği tehlikesi durumunda aranabilecek telefon hatları

Çocuk evliliklerinin sebep ve etkilerinin bilinmesine ve çocuk evliliğine dair görüş ve tutumların ölçülmesine ilişkin sorulara verilen yanıtların bulguları aşağıdaki gibidir:

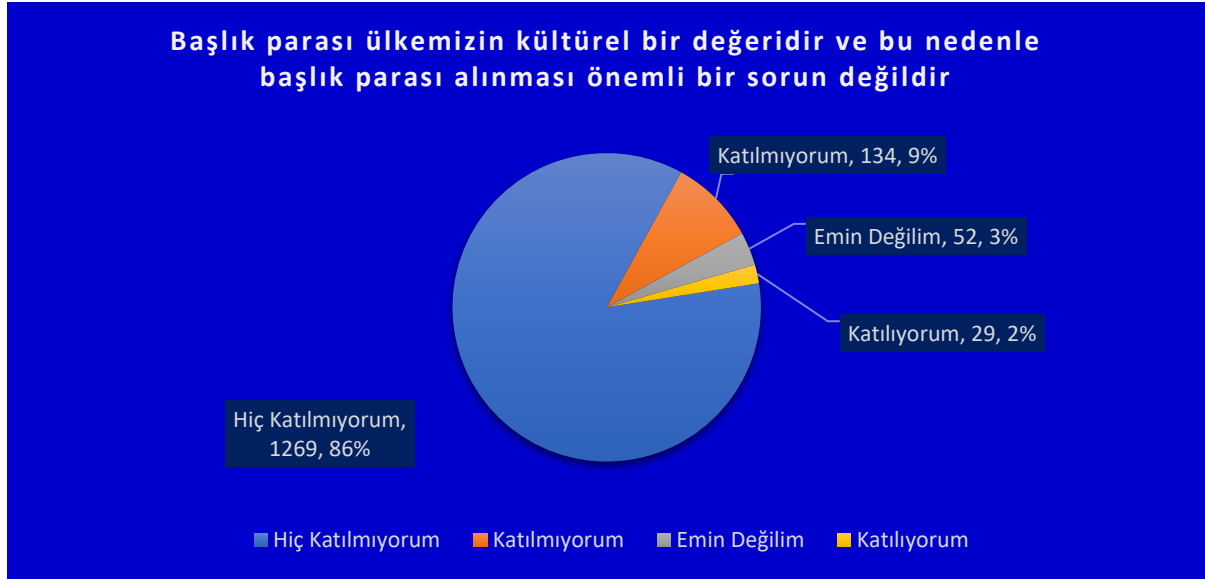
Katılımcılara “Çocuk evlilikleri, gelenek, töre ve aşiret uygulamaları nedeniyle gerçekleşmektedir.” önermesine, %77,7 (N:1200) oranında katılımcı bu sebebe katılırken, %22,3 (N:345) oranında bu sebebe katılmadıkları veya çekimser oy kullandıkları görülmüştür. (Grafik 7)

Grafik 7: Gelenek, töre ve aşiret uygulamasını çocuk evliliği sebebi olarak belirtme

“Başlık parası ülkemizin kültürel bir değeridir ve bu nedenle başlık parası önemli bir sorun değildir.” önermesine katılımcılarımızın %9,19’u (N: 142) katılıyorum cevabı vererek başlık parasını almanın önemli bir sorun teşkil etmediğini belirtmişlerdir. Yani, 100 kişiden 9’u başlık parasının alınmasını önemli bir sorun olarak görmediğini belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık %86’sının (N:1317) üniversite mezunu veya üniversite öğrencisi olduğu düşünüldüğünde bu oran aslında çarpıcıdır. (Grafik 8)

Grafik 8: Başlık parası alınmasına yönelik görüş dağılımı

Katılımcılar, **“Çocuk evlilikleri toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle gerçekleşmektedir.”** fikrine %74,11 (N: 1.145) oranında katılırken, %25,88’inin (N:400) çocuk evliliklerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı gerçekleşme fikrine katılmadığı veya çekimser kaldığı görülmüştür.

“Çocuk evlilikleri aile içi şiddet kurtulmak için gerçekleşmektedir.” önermesine katılımcılar neredeyse iki ayrı fikre bürünerek %44,27’si (N:44,27) katıldığını belirtmiş, %55,72’si (N: 861) ise bu fikre katılmadıklarını belirtmişlerdir.

“Çocuk evlilikleri ekonomik sebepler ve başlık parası için gerçekleşmektedir.” önermesine yanıt olarak katılımcılarımızın %65,82’si (N:967) bu fikre katılıyorum cevabı verirken, %34,17’sinin (N:578) bu fikre katılmadıkları veya çekimser oy kullandıkları görülmüştür.

Bir diğer önermede **“Çocuk evlilikleri cinsel saldırıya uğrama durumunda aile şerefini kurtarmak için gerçekleşmektedir.”** %37,41 (N:578) oranında katılımcı “katılmıyorum” veya “çekimserim” cevabı verirken, %62,58 (N:967) oranında katılımcı çocuk evliliklerinin sebebini cinsel saldırıya uğrama durumunda aile şerefini kurtarmak için gerçekleştiği fikrine katıldıklarını belirtmişlerdir.

Bir diğer çocuk evlilikleri sebebi önermesinde katılımcılarımız tekrar ikiye bölünerek neredeyse yarıya yarıya bir oranda yanıt vermişlerdir. **“Çocuk evlilikleri kız çocuklarının evlenerek korunacağına olan inanç sebebiyle gerçekleşmektedir”** önermesine, katılımcıların %52,10’u (N:805) katılırken, %48,89 (N:740) oranında katılımcı bu fikre katılmadıklarını veya çekimser kaldıklarını belirtmişlerdir. (**Grafik 9**)

Grafik 9: Kız çocuklarının evlenerek korunacağına olan inanma kriteri

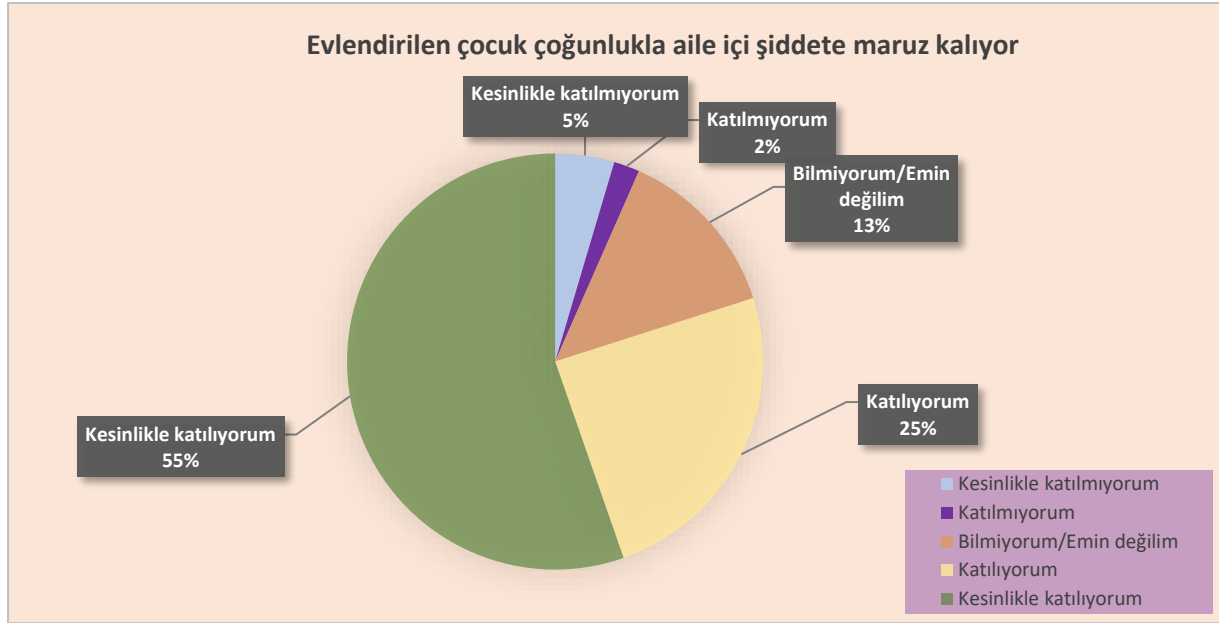
Saha çalışmamızın bir diğer kısmında ise, katılımcılarda çocuk evliliklerinin etkileri üzerine fikirleri alınmıştır. Bu kısımda oldukça çarpıcı cevaplar ortaya çıkmıştır. Katılımcılarımızın **“Çocuk evliliği döneminde meydana gelen cinsel ilişkiler tıpkı bir seri cinsel istismar gibidir.”** önermesine %17,47 (N:270) oranında katılmadıkları veya çekimser kaldıkları görülmüştür.

“Evlendirilen kız çocukları okullarını bırakmak zorunda kalıyor.” önermesine ise, katılımcılarımız %13,59 (N:210) oranında katılmayarak, kız çocuklarının evlendirildiklerinde eğitimlerine devam edebileceklerini inanmaktadırlar.

Yine çocuk evliliklerinin çocuk üzerindeki etkisi konusunda farklılıklarını ölçmeyi planladığımız **“Evlendirilen çocuk depresyona girebilir ve kimi zaman kendisine zarar verebilir.”** önermesine, %11,58 (N:179) oranında katılımcının katılmadığı görülmüştür. Benzer bir önerme olarak **“Evlendirilen çocuklar, diğer çocuklara nazaran intihara daha çok meyilli olmaktadır.”** önermesine, katılımcılarımız %20,51 (N:317) oranında katılmamış veya çekimser kalmışlardır. Bu iki önermeden elde edilen sonuçlar doğrultusunda, çocuk evlilikleri sonucunda çocuklarda oluşan etkilerin ciddi boyutlara ulaştığının farkında olunmadığını ortaya çıkmaktadır. Katılımcılarımızın **“Evlendirilen çocuklarda kronik psikosomatik hastalıklar ortaya çıkabilir.”** önermesine, %14,69 (N: 227) oranında katılmamalarından dolayı bu önermede de çocuk evliliklerinin olumsuz etkilerinin bilinmediği yargısına varılmaktadır.

Çocuk evlilikleri etkileri farkındalığı konusunda çarpıcı bir diğer yanıt olarak, katılımcılarımız **“Evlendirilen çocuk çoğunlukla aile içi şiddete maruz kalıyor.”** önermesine, %20,06 (N:310) oranında katılmadıkları belirtmiş veya çekimser kaldıkları yanıtını vermişlerdir. (Grafik 10)

Grafik 10: Evlendirilen çocuk çoğunlukla aile içi şiddete maruz kalıyor önermesine katılım durumu

“Evlendirilen çocuk fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel istismara maruz kalır.” önermesine ise katılımcılarımız %86,53 (N:117) oranında katılırken, %13,46’sı (N:208) bu etkilerin oluşmayabileceği hakkında fikirlerini beyan etmişlerdir.

Katılımcılarımıza **“Evlendirilen çocuk ilişkilerden, ailesinden ve arkadaşlarından izole olmaktadır.”** önermesi yöneltildiğinde, katılımcıların %16,18 (N:250) oranında bu etkiye katılmadığı göz önünde bulundurulduğunda çocuk evliliklerinde sosyal izolasyonun olmadığını düşündükleri ortaya çıkmaktadır.

“Evlendirilen kız çocukları, genç kadınlara göre hamilelikte ve çocuk doğurmada daha fazla sağlık sorunu yaşamaktadır.” önermesine %21,48 (N:332) oranında katılımcının bu fikre katılmadıkları veya çekimser kaldıkları görülmüştür.

Saha çalışmamızın üçüncü kısmında ise bazı durum veya koşullarda çocuk evliliklerinin olabileceğine dair inançların ölçülmesi hedeflenmiştir.

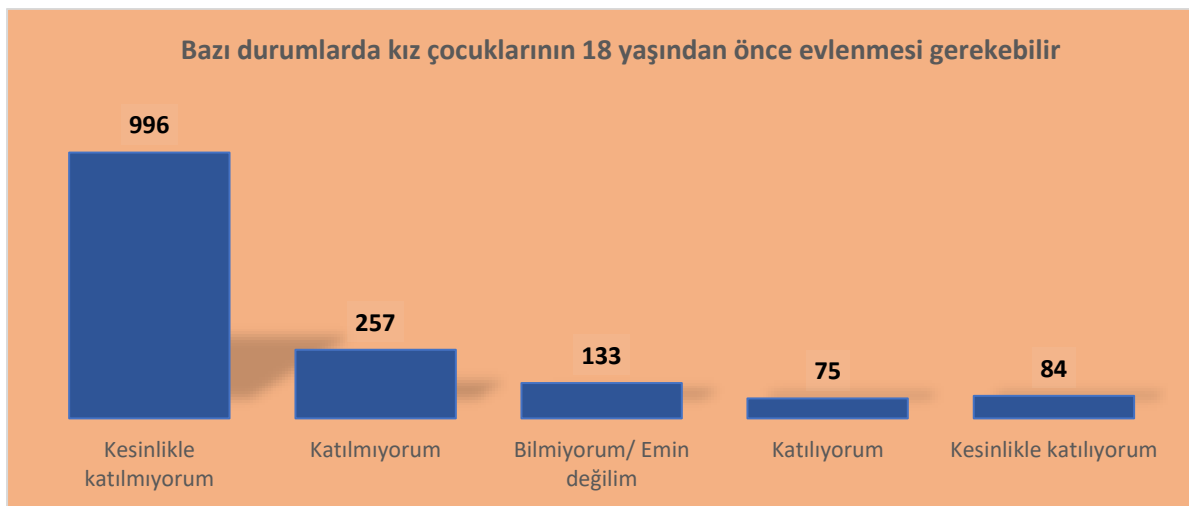
Katılımcılarımıza, **“İyi ve güvenilir bir eş ile evlendiği takdirde, 18 yaşından önce evlenmekte bir sakınca yoktur.”** önermesi yöneltildiğinde, %83,23 (N:1286) oranında katılımcı bu fikre katılmazken, %16,76 (N:259) oranında katılımcı iyi ve güvenilir bir eş olduğunda çocuk evliliğinde bir sakınca olmadığı yanıtını vermiştir. (**Grafik 11**)

Grafik 11: İyi ve güvenilir bir eş ile evlenildiği takdirde, 18 yaşından önce evlenmekte bir sakınca yoktur önermesine katılım durumu

Benzer bir önermede **“Bazı şartlarda çocukların erken yaşta evlendirilmeleri gerekebilir/daha iyi olabilir.”** sorulmuş ve katılımcılarımızın %16,56’sının (N:256) bu fikre katıldığı veya çekimser kaldığı görülmüştür. (**Grafik 12**)

Grafik 12: Bazı durumlarda kız çocuklarının 18 yaşından önce evlenmesi gerekebilir önermesine katılım durumu

Katılımcılarımıza “Sevginin ve rızanın olduğu durumlarda erken yaşta yapılan evlilik bir sorun olarak düşünülmemelidir.” sorulduğunda ise, katılımcılarımızın %21,03’ünün (N: 325) bu düşünceye katıldığı veya çekimser kaldığı görülmektedir.

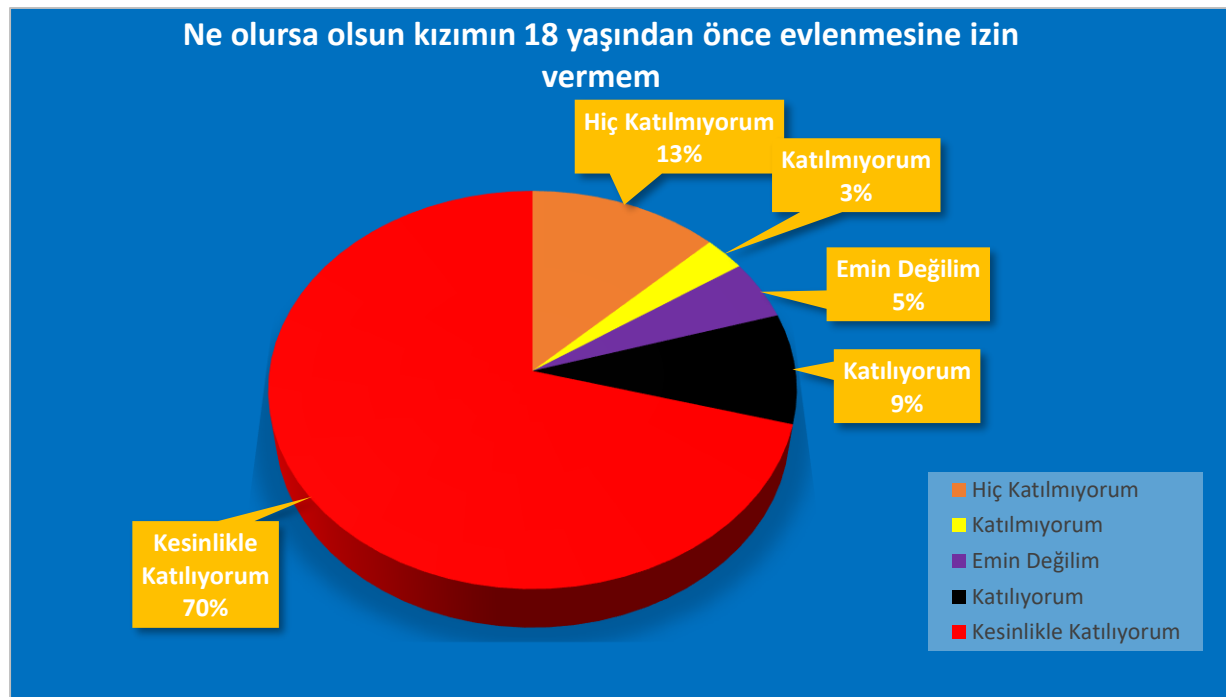
“Erken yaşta evlilik, toplumsal bir sorun değil kişisel bir tercih, aile içi meseledir.” önermesi yöneltildiğinde, katılımcılarımızın %82’si (N:1267) çocuk evliliklerinin toplumsal bir mesele olduğunu düşünürken, katılımcılarımızın %18’i (N:278) bu fikre katılmadığı veya çekimser kaldığı görülmüştür.

Katılımcılarımıza “18 yaşından küçük çocuklar evlilik için gerekli fiziksel özelliklere sahip değildir.” önermesi yöneltildiğinde, katılımcılardan %73’ü (N:1128) bu düşünceye katılmazken, %27’si (N:1128) 18 yaşından küçük çocukların evlilik için gerekli fiziksel özelliklere sahip olabilecekleri cevabını vermiştir.

“18 yaşından küçük çocuklar evlilik için gerekli psikolojik yetkinliğe sahip değildir.” önermesinde, katılımcıların %18’inin (N:278) bu düşünceye katılmadıkları veya çekimser kaldıkları görülmüştür.

Katılımcıların kendi çocuklarıyla ilgili çocuk evliliğine ilişkin fikirlerinin öğrenilmesi amacıyla “Ne olursa olsun kızımın 18 yaşından önce evlenmesine izin vermem.” önermesi yöneltildiğinde, katılımcıların %79,67’si (N:1231) bu düşünceye katılırken, %20,32’sinin (N:314) kendi çocuklarının çocuk evliliği yapmalarına izin verebilecekleri sonucu ortaya çıkmıştır. (Grafik 13)

Grafik 13: Ne olursa olsun kızımın 18 yaşından önce evlenmesine izin vermem önermesine katılım durumu

Son olarak, katılımcılara devlet müdahalesinin yeterliliğini değerlendirme amaçlı olarak “Türkiye’de çocuk evliliklerine devletin müdahalesi ve uygulanan cezai işlemler yeterlidir.” önermesi yöneltilmiştir. Söz konusu önermeye cevap olarak katılımcılarımızdan %89,44 (N: 1382) oranında katılımcının devlet müdahalesi ve uygulanan cezai işlemlerin yeterli olmadığını, %10,55 (N:162) oranında katılımcının ise devlet müdahalesi ve uygulanan cezai işlemlerin yeterli olduğunu düşündüğü görülmüştür.

6.4. Sonuç

Çocuk yaşta yapılan evlilikler pek çok toplumda görülen sorunlardandır. Çocuk evliliklerine; ekonomik nedenler, gelenekler, aile içi baskılar ve göç gibi durumların sebep olduğu görülmüştür. Bu çalışmada, Türkiye genelinde çeşitli meslek gruplarından ve yaş aralıklarından oluşan katılımcıların çocuk evliliklerle ilgili farkındalık ve algı düzeylerini ölçmek hedeflenmiştir. Nicel bir çalışma olarak çevrimiçi anket yöntemi kullanılmıştır. Toplam katılımcı sayımız 1545 kişidir. Katılımcıların %77,1’ini kadınlar, %22,8’ini erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların %85,2’si (%55,2’si üniversite mezunu, %30’u üniversite öğrencisi) üniversite mezunu veya üniversite öğrencisidir. Demografik veri bilgileri alındıktan sonra çocuk evlilikleri ile ilgili bilgi durumlarını ölçmeye yönelik sorular sorulmuştur.

Türkiye’nin her bir ilinde yaşayan, 18 yaşında veya daha büyük olan **toplam 1545 kişiye anket uygulanmış ve çocuk evliliklerinin sebepleri, etkileri başta olmak üzere katılımcıların bilgi, görüş ve tutumlarına yönelik sorular** yöneltilmiştir.

Saha çalışmasının bazı önemli bulguları aşağıdaki gibidir.

Eğitim, yaşanılan il, meslek ve cinsiyet gibi demografik faktörlerden bağımsız olarak genel olarak toplumun çocuk evlilikleri konusundaki farkındalık ve bilgi düzeyi düşüktür:

- Çalışmaya katılan 1545 kişinin 1264’ü 18 yaş ve altının çocuk evliliği olarak nitelendirirken, 281 kişi çocuk evliliği için eşik yaş değeri olarak daha küçük yaşları (17,15,14,12) belirtmiştir. Hatta 21 kişi sadece 12 yaş altındaki kişilerin evlenmesi halini çocuk evliliği olarak belirtmiştir. Bu 21 kişinin 17’si üniversite mezunu veya üniversite öğrencisidir.
- Çalışmaya katılan 100 avukat ve hukuk öğrencisinin üçte biri (N.31) aile izni ile evlenme yaşını doğru bilmemiştir.
- Memleketi, TÜİK istatistiklerine göre çocuk evliliğinin en yüksek olduğu ilk 10 ilden birisi olan toplam 81 katılımcı “Memleketlerinde çocuklar ve kadınlar kaç yaşında evlendirilmektedir?” sorusu yöneltildiğinde %81’i (N.65) 18 yaş ve üstü yanıtını vermiş veya bilmediğini belirtmiştir. Oysa bu kişilerin memleketi çocuk evliliğinin en yüksek

olduğu illerdendir. Bu tablodan çıkan sonuç şudur: Çocuk evlilikleri görünmemektedir, fark edilmemektedir ve de önemsenmemektedir. Bu da farkındalık ve bilinçlendirme eğitimlerine yoğunlaşılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların çocuk evliliklerine bazı durumlarda tolerans gösterip göstermediklerini ölçümlemeyi hedefleyen sorulara baktığımızda çocuk evliliklerine sıfır tolerans gösterilmesi konusunda daha çok yolumuzun olduğu görülmektedir. Çünkü bazı durumlarda buna izin vereceğini söyleyen aile sayısı %20 gibi yüksek orandadır:

- 1545 katılımcının %80'i (N.1231) ne olursa olsun kızının 18 yaşından önce evlenmesine izin vermem derken %20'si (N.314) yani her 5 kişiden 1'i kişi buna katılmamış veya bu konuda çekimser kalmayı tercih etmiştir. Bu 314 kişinin 295'inin üniversite mezunu ve üniversite öğrencisi olması da ayrıca dikkat çekicidir.
- Ankete katılan 1191 kadının %79'u (N.946) ne olursa kızının 18 yaşından önce evlenmesine izin vermem derken %21'i (N.245) ya izin vereceğini belirtmiş ya da çekimser kalmayı tercih etmiştir.
- 1545 kişinin %19'u bazı durumlarda kız çocuklarının 18 yaşından önce evlenmesine sıcak bakıyor veya bu konuda net bir şekilde hayır diyemeyerek çekimser kalmıştır.
- 1545 katılımcının %27'si (N.417) kız çocuklarının evlenmek için gerekli fiziki özelliklere sahip olduğunu düşündüğünü belirtmiş veya bu konuda çekimser kalmayı tercih etmiştir. Bu 417 kişinin 294'ü kadındır.
- 1545 katılımcının %21,03'ü (N.325) yani her 100 kişiden 21'i sevginin ve rızanın olduğu durumlarda erken yaşta yapılan evlilik bir sorun olarak düşünülmemelidir önermesine katılmış veya çekimser kaldığını belirtmiştir.

Katılımcıların %9,19'u (N.142), "Başlık parası ülkemizin kültürel bir değeridir ve bu nedenle başlık parası önemli bir sorun değildir." önermesine katıldığını belirtmiştir. Yani, %86'sı üniversite mezunu veya üniversite öğrencisi olan her 100 katılımcının 9'u kız çocuklarının para karşılığı satılması anlamına gelen başlık parası uygulamasını bir sorun olarak görmediği gibi bunu kültürel bir değer olarak görmektedir.

Çocuk evlilikleri ile karşılaştığında nereye başvuru yapmaları gerektiğine yönelik bilgi sorularında, katılımcıların büyük çoğunluğunun bilgi sahibi olmadığı ortaya çıkmıştır.

Çocuk evliliklerinin sebep ve etkilerini inceleyen sorulara bakıldığında; genel olarak gelenek, töre ve aşiret uygulamaları, başlık parası kültürü, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, aile içi şiddetten kurtulmak gibi nedenleri olduğu görülmüştür. Çocuk evliliklerinin etkilerine yönelik sorulara bakıldığında; okulu bırakmak zorunda kalmaları, depresyon ve intihar eğiliminde olmaları, psikosomatik rahatsızlıkların ortaya çıkması ve aile içi şiddete maruz kalmalarına rağmen katılımcıların bir kısmının bu şekilde düşünmediği bilgisine ulaşılmaktadır. İyi ve güvenilir, iyi olacağı düşüncesi ve rızanın olduğu gibi koşullarda çocuk evliliklerinin yapılabileceğini düşünen katılımcı sayısı da azımsanmayacak şekildedir. Devlet politikası olarak çocuk evliliklerine müdahalelerin yeterliliği sorulduğunda %10,55 oranında katılımcının uygun olduğunu düşündüğü görülmektedir.

7. Öneriler

- a) ÇHS'nin 1. Maddesi ile getirilen **“18 yaşından küçük herkes çocuktur.”** düzenlemesine uygun olarak evlilik yaşı ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Buna göre **çocuk evliliklerinin yasa dışı kabul edilmesine ve buna zorlayan kişilerin hukuki cezai sorumluluğuna dair düzenlemeler getirilmesi** ve Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu'nda gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir.
- b) Çocuk evliliklerinin hepsinin yasal yollardan yapılmadığı dikkate alındığında, resmi olmayan çocuk evlilikleri ile mücadelede çocuk evliliğinin verdiği zararların vurgulandığı **farkındalık eğitimlerinin Doğu ve Güneydoğu bölgeleri başta olmak üzere geniş tabana yayılacak tüm kurumlarca (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi) verilmesi** gerekmektedir. Örneğin; Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, il ve ilçe müftülükleri ile vaaz ve hutbelerinde çocuk evliliklerinin önlenmesine yönelik mesajlar verilmesi gibi.
- c) Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan **meslek elemanlarına çocuk evliliklerinin önlenmesi, bu konudaki yasal mevzuat ve bildirim yükümlülüğü hakkında eğitimler** düzenlenmelidir. Özellikle hastanelerde çalışan meslek elemanlarına yönelik adölesan gebelikler hakkında bildirim yükümlülüğü eğitimleri verilmelidir.
- d) Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan **meslek elemanlarına çocuk evliliklerinin önlenmesi, bu konudaki yasal mevzuat ve bildirim yükümlülüğü hakkında eğitimler** düzenlenmelidir. Özellikle hastanelerde çalışan meslek elemanlarına yönelik adölesan gebelikler hakkında bildirim yükümlülüğü eğitimlerinin verilmesi zorunlu hale getirilmelidir.
- e) Sağlık Bakanlığı'nın kendi bünyesine ait kurum ve kuruluşlara gelen çocuk ihmal/istismarı, **adölesan gebelik gibi vakaları etkin takip edebileceği bir sistem oluşturması** gerekmektedir. Kendi bünyesinde çalışan tüm meslek elemanlarına çocuk ihmal ve istismarı, şiddet alanlarında eğitimler düzenlemesi gerekmektedir.
- f) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda **çocuk ihmal ve istismarı alanında çalışan meslek elemanlarına yönelik yasal mevzuat, savunuculuk, hizmet sunumu, maruz kalan ile görüşme teknikleri, vaka yönetimi vb. konular hakkında düzenli olarak bilgilendirici eğitimler** gerçekleştirilmesi, söz konusu eğitimlerin bu alanda çalışan profesyonel meslek elemanları tarafından verilmesi ve düzenli olarak söz konusu

profesyonel meslek elemanları ile kamu çalışanlarının iş birliği içerisinde olması gerekmektedir.

- g) **Kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını iş birliği içerisinde yürütmesi** gerekmektedir. Özellikle yerel yönetimler bazında mahalle muhtarları ile iletişime geçilip, yerel halkın çocuk evliliklerine yönelik farkındalığını arttırmak adına çalışmalar yürütülmelidir. Bu noktada kamu kurum ve kuruluşlarının, yerel yönetimleri destekleyecek mekanizmalar oluşturması gerekmektedir.
- h) Millî Eğitim Bakanlığı'nca **okul devamsızlığının etkin bir şekilde izlenebileceği bir takip sistemi** oluşturulmalıdır.

i) Aile ve okul arasında köprü görevi gören okul sosyal hizmeti uygulamasının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Özellikle evlendirme nedeniyle çocuğun okuldan alınması gibi olguları takip etmek bakımından **çocuk ve ailenin sorunlarına ve krize yönelik doğrudan müdahale görevleri bulunan okul sosyal hizmet uzmanlarının okullarda görev yapması** gerekmektedir.

j) Devletin, çocuk evlilikleri sorunu ile mücadeleyi en üst kurumlarınca ele alınması gereken bir konu olarak ifade ederek bu hususta önleyici tedbirlerin alınması, **çocuk evliliklerinin yasa dışı sayılması, etkin denetim mekanizmalarının kurulması ve çocuk evliliklerinin verdiği zararların vurgulandığı kamuoyu mesajlarının ve kamu spotlarının hazırlanması** son derece önemlidir.

k) **Yabancı göç alınan ülkelerdeki farklı gelenek ve yasal düzenlemeleri olan ülke vatandaşları için ülkemizdeki kuralların esas olduğu, kendi ülkelerinde daha küçük yaşta evlilik yasal olsa dahi ülkemizde bunun yasal olmadığını vurgulandığı** farkındalık eğitimlerinin de yapılması gerekmektedir.

l) Çocuk koruma sistemlerini geliştirilmesi ve **çocuk evlilikleri ile ilgili ihbarda bulunan kişilerinin gizliliğinin ve her türlü tehdit ve şiddete karşı güvenliğinin sağlanması** gerekmektedir. **Örneğin; öğrencisi okuldan alınıp evlendirilen pek çok öğretmen tehdit ve şiddete uğrama nedeniyle bu konuda yeteri kadar aktif davranmamaktadır.** Bu nedenle de okul yönetiminde çalışan meslek elemanlarına, öğretmenlerine ve okullardaki psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimlerine yönelik her yıl zorunlu olacak şekilde insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve bildirim yükümlülüğü ile ilgili eğitimler verilmelidir.

n) Yasal boyuta taşınan çocuk evliliklerinde çocuk mağdurlar adli süreçlerde sorun yaşayabilmekte, korkmakta ve geri adım atabilmektedir. **Çocuk dostu adalet sisteminin geliştirilmesi** ve çocukların ikincil travmalara maruz kalmadan konusunda uzman hukuk profesyonellerinin ve sosyal hizmet uzmanlarının korumasına sahip olması önemlidir.

- n) **Destek mekanizmalarının ve alo imdat hatlarının etkin** çalışır hale getirilmesi ve buna dair süreçlerin yalın, kolay ulaşılabilir olması ve en önemlisi bu süreçlerin hızlı ilerlemesi gerekmektedir.
- o) **Bizzat çocukların eğitilmesi** yani çocuk oldukları ve ailelerinin veya bir başkasının kendilerini evlendirme hakkı olmadığı, aksi bir durumda onlara yardım edebilecek kurum ve mekanizmalar bulunduğu konusunda eğitilmeleri son derece önemlidir. Bu nedenle ilkökul müfredatında bu konuya da yer verilmesi ve/veya Millî Eğitim Bakanlığı ile ortak projeler geliştirilerek okullarda bu konuda **çocuk dostu eğitimler** düzenlenmesi gerekmektedir.
- p) Çocuk evlilikleri ile mücadele sürecindeki en önemli nokta **kararlı bir duruş sergilemek, çeşitli bahanelerle istisna yaratmamak ve çocuk evliliklerine hiçbir surette tolerans göstermemek** olmalıdır. Çocuk evliliklerini sonlandırmak için **kararlı devlet politikaları uygulamak** son derece önemlidir.

8. Sonuç

Erken yaşta evlilikler insan haklarının kullanılmasını engelleyen, kadının statüsünü düşüren ve çocukların başta eğitim olmak üzere temel haklarını ellerinden alan bir sorundur. Bu evlilikler toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen Türkiye’de mutlaka mücadele edilmesi gereken bir alandır (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2010).

Çocuk evlilikleri, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun altında kurulan Çocuk Cinsiyeti Nedeniyle Kadın Üzerinde Oluşturulan Psikolojik Şiddet, Başlık Parası ve Geleneksel Evlilikler Hakkında Alt Komisyon’un Mart 2011’de hazırladığı Raporu (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2011) ile yine aynı komisyonun Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Raporlarda gündeme alınmış olmakla birlikte bu konuda önemli adımlar atılmamış ve yeterli önlemler alınmamıştır.

Çocuk evlilikleri birçok toplum tarafından tolere edilip, hoş görülmektedir. Bu evlilikler yasal tasdikli olup, çocuğun cinsel sömürsü kamufle edilip kanun aracılığıyla kaçamak yapılmaktadır.

Çocukluk yıllarında ailelerinin ve toplumun baskısı ve zorlamalarıyla evlenen kız çocukları çocukluklarını yaşayamadan annelik yükünün altına girmekte ve özellikle psikolojik açıdan çok yıpranmaktadır. **Tam biyolojik olgunluğa erişmeden çocuk doğuran bu çocukların bebekleri; anneleri okumamış, deneyimsiz ve olgunlaşmamış olduğu için bunun faturasını büyüdüklerinde ödemektedirler. Yani yaşanan bu travma sadece çocukta kalmamakta bebeklerine de yansımakta, nesilden nesle devam etmektedir.**

Saha çalışmasının uygulandığı **1.545 kişinin toplam %85,2’si** (%55,2’sinin üniversite mezunu, %30’u üniversite öğrencisi) **üniversite mezunu veya üniversite öğrencisi olmasına rağmen** çocuk evlilikleri ile bilgi ve farkındalık düzeylerinin beklenen oranda yüksek değildir ve **çocuk evliliklerine sıfır tolerans gösterilmesi konusunda pek kararlı tutum ortaya koyamamışlardır. Bu tabloyu eğitilmiş kesim de dahil üzere toplumun genelinin çocuk evlilikleri konusunda eğitim ihtiyacı olduğu şeklinde okumak gerekmektedir.** Saha çalışmasının yanı sıra çocuk evliliklerinin dünyadaki durumunu, ülkemizdeki durumunu hem istatistiksel olarak hem de yasal düzenlemeler eşliğinde biri bütün olarak ortaya koymuş bulunuyoruz. Son yıllarda çocuk evliliklerinde önemli oranda azalış kaydeden Hindistan örneği başta olmak Güney Asya ülkelerinin mücadele yöntemlerinin de incelenebileceği görüşünderiz.

İstatistiklere baktığımız zaman aile izninin yanı sıra 16 yaşındaki çocukların mahkeme kararı ile evlenebilmesi için 2019 yılında 16 yaşındaki çocuk için evlenme izni talebi ile Aile Mahkemelerinde açılan dava sayısı 13.282'dir ve bu davaların 11.473'ü (%86'sı) tamamen veya kısmen kabul edilmiştir. Erken yaşta evlendirmenin bir başka yolu olan **yaş büyütme davaları incelendiğinde 18 yaşından küçük olup yaş büyütme davası açıp bu davayı takip eden 1 yıl içinde evlenen çocuklar olduğunu ve daha da ilginç kız çocuklarının erkek çocuklarından 27 kat daha fazla olduğunu** görüyoruz. TÜİK verilerine göre 16-17 yaş grubunda evlenen **kız çocukları yaşıtı olan erkek çocuklarına kıyasla 27 kat daha fazla evlendirilmektedir.** Yani **çocuk evliliğinden bahsediyorsak aslında kız çocuklarının evliliğinden bahsediyoruz** demektir.

Gerek teorik bilgiler gerekse de saha çalışması bulguları, çocuk evlilikleri ile üzere mücadelenin kararlı olarak yürütülmesi ve bazı bahaneler yaratılarak istisnalar oluşturulmadan sıfır tolerans gösterilerek uygulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda resmi çocuk istatistiklerine göre çocuk evliliği oranının en yüksek olduğu illerden başlanarak ülkenin tamamında farkındalık ve bilinçlendirme eğitimlerinin düzenlenmesi önemlidir. Bu eğitimlerin ülkenin tamamına yaygınlaştırılması gerekmektedir. Çünkü çocuk evlilikleri her ne kadar bazı bölgelerde yoğunlaşsa da ne yazık ki ülkemizin tüm illerinde yaşanan bir durumdur.

Farkındalık ve bilinçlendirme eğitimleri sadece topluma yönelik değil aynı zamanda alanda çalışan ancak çocuk evliliği olgusunda ne yapacağını bilmeyen profesyonellere de yönelik yapılmalıdır. Farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetlerinde konuyu siyaset üstü bir konu olduğu akıldan çıkarılmayarak konunun paydaşı olabilecek her kesimle (ki buna toplum liderleri ve dini liderler gibi çok geniş kitlelere hitap edilen kesim de dahildir) iş birliği yapılmalıdır. Nitekim Şanlıurfa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü 2020 Yılı'nın Kasım ayında aşiret liderleri ile çocuk yaşta evlilikleri önlenmesi amacıyla protokol imzalamıştır (DHA, 2020). Bu tip işbirliklerinin artırılması gerekmektedir.

Yanı sıra çocuk evliliklerinin sakıncalarını içeren dersler müfredata eklenmelidir. Sosyal sorumluluk projelerinin artırılmasına yönelik kampanyalar düzenlenmeli, insanların sıklıkla takip ettikleri TV programlarında çocuk evlilikleri meselesinin sakıncalı olduğuna ilişkin alt yazı, yazı yerleştirme gibi yöntemlerle toplum bilinçlendirilmelidir.

Bir başka önemli konu da destek mekanizmalarının varlığıdır. Destek mekanizmalarının, alo imdat hatlarının olmadığı veya bu hatların etkin olmadığı hallerde ne yazık ki çocuk evliliği riski altında bulunan kişiler tehlike anında nereye ve nasıl başvuracaklarını bilmedikleri veya söz konusu süreçlerin karmaşık olmasından dolayı kendilerini bu riskten kurtaramamaktadırlar. Bu nedenle destek mekanizmalarının artırılması, buna dair süreçlerin yalın, kolay ulaşılabilir olması ve en önemlisi bu süreçlerin hızlı ilerlemesi son derece önemlidir.

Çocuk evlilikleri ile mücadele sürecindeki en önemli nokta kararlı bir duruş sergilemek, çeşitli bahanelerle istisna yaratmamak ve çocuk evliliklerine hiçbir surette tolerans göstermemek olmalıdır.

Çocuk evliliklerini sonlandırmak için kararlı devlet politikaları uygulamak son derece önemlidir.

Tablo Listesi

- Tablo 1:** Çocuk evliliği oranına göre ülkeler tablosu
- Tablo 2:** Türk Medeni Kanunu'na göre evlenme yaşı tablosu
- Tablo 3:** Çocuk evliliklerinin illere göre dağılımı tablosu
- Tablo 4:** Karşılıklı evlenme yaşı tablosu
- Tablo 5:** 2002-2013 yılları arasında mahkeme kararı ile yaşını büyüterek mahkeme kesinleşme tarihinden sonraki 1 yıl içerisinde ve 18 yaşından küçük olarak evlenenlerin dağılımı tablosu
- Tablo 6:** Çocuk evlilikleri ile ilgili uluslararası mevzuat tablosu
- Tablo 7:** Evlilik yaşına dair ülke karşılaştırması tablosu
- Tablo 8:** Çocuk evlilikleri ile ilgili ulusal mevzuat tablosu
- Tablo 9:** ÇİM ve ÇODEM bilgileri tablosu

Grafik Listesi

- Grafik 1:** Çocuk evliliklerinin temel sebepleri grafiđi
- Grafik 2:** 2020 yılı Türkiye Çocuk Evlilikleri Haritası
- Grafik 3:** Ankete katılanların cinsiyet ve yaş dağılımı grafiği
- Grafik 4:** Ankete katılanların eğitim durumu grafiği
- Grafik 5:** Aile izni ile evlenme yaşını bilme grafiği
- Grafik 6:** Gelenek, töre ve aşiret uygulamasını çocuk evliliği sebebi olarak belirtme grafiği
- Grafik 7:** Çocuk evliliği tehlikesi durumunda aranabilecek telefon hatları
- Grafik 8:** Başlık parası alınmasına yönelik görüş dağılımı grafiği
- Grafik 9:** Kız çocuklarının evlenerek korunacağına olan inanma kriteri grafiği
- Grafik 10:** Evlendirilen çocuk çoğunlukla aile içi şiddete maruz kalıyor önermesine katılım durumu grafiği
- Grafik 11:** İyi ve güvenilir bir eş ile evlendiği takdirde, 18 yaşından önce evlenmekte bir sakınca yoktur önermesine katılım durumu grafiği
- Grafik 12:** Bazı durumlarda kız çocuklarının 18 yaşından önce evlenmesi gerekebilir önermesine katılım durumu grafiği
- Grafik 13:** Ne olursa olsun kızımın 18 yaşından önce evlenmesine izin vermem önermesine katılım durumu grafiği

Kaynakça

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021), <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/sss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/sosyal-hizmet-merkezi/> Erişim Tarihi: 02.04.2021
- Boran P, Gökçay G, Devocioğlu E, Tijen, E. (2013). Çocuk gelinler. Marmara Medical Journal, 26(2), 58-62.
- Coşkun AM, Şenturan L, Çayır G, Yakıt E (2016) Social sensitivity development about the problem of childbrides. International Journal of Human Sciences, 13:1107-1122
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2018), <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/5864/chgm-2018-istatistik.pdf> Erişim Tarihi: 08.04.2021
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2021). <https://ailevecalisma.gov.tr/chgm/uygulamalar/cocuk-destek-merkezleri> Erişim Tarihi: 02.04.2021
- Çocuk İzlem Merkezleri Hakkında Genelge. (2012). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121004-5.htm> Erişim Tarihi: 02.04.2021
- Doğan Köroğlu A. (2014) En az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde erken yaşta evliliklerle mücadele ve Türkiye uygulamaları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2510/aslihandogankoroglu.pdf> Erişim: 31.03.2021
- Google (2021), https://www.google.com/search?q=%22%C3%A7ocuk+gelinlikleri%22&sxrf=ALeKk025G9WFqrFEwQEF09BU4IDa4_icVA%3A1618745433123&ei=WRh8YMjnBuzg7_UPIb-3eA&oq=%22%C3%A7ocuk+gelinlikleri%22&gs_lcp=Cgdnd3Mtd2l6EAMyAggAOgcIABBHELADUIsRWIxOYNhRaAFwAngAgAHPAYgB4wqSAQUwLjkuMZgBAKABAaoBB2d3cy13aXrIAQjAAQE&sclient=gws-wiz&ved=0ahUKEwi-JbU2IfwAhVs8LsIHYNfDQ8Q4dUDCA4&uact=5 Erişim Tarihi: 18.04.2021
- DHA (2020) <https://www.dha.com.tr/yurt/sanliurfada-asiretlerle-cocuk-gelin-protokolu-imzalandi/haber-1800331> Erişim: 18.04.2021
- DSÖ (2021). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/maternal-mortality> Erişim: 18.04.2021
- DW (2019). <https://www.dw.com/tr/ikinci-yarg%C4%B1paketindek%C3%BC%C3%A7%C3%BCK-ya%C5%9Ftaki-evliliklere-tart%C4%B1%C5%9Fmal%C4%B1%C3%A7%C3%B6z%C3%BCm/a-51030095> Erişim: 31.03.2021
- Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü (2020), <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/Eklenti/39727/0/tiklayiniz--30122020docx.docx> Erişim Tarihi: 08.04.2021
- Özcebe H, Küçük Biçer, B. (2013). Önemli bir kız çocuk ve kadın sorunu: Çocuk evlilikler. Turkish Pediatrics Archive/Turk Pediatri Arşivi, 48(2).
- Polat O. (2019). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-I. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Polat O, Reva Z. (2019). Legal Dimension of Child Marriages in Turkey: Compared with the Eastern Europe And Middle East Countries. International Journal of Research - Granthaalayah, 7(4),338–354. Erişim Tarihi: 31.03.2021
- Reva Z, Polat, O. (2019). Forced marriages as human rights violation. International Journal of Social Sciences and Education Research, 5(1), 69-77.
- Soylu N, Ayaz M. (2013). Adli değerlendirme için yönlendirilen küçük yaşta evlendirilmiş kız çocuklarının sosyodemografik özellikleri ve ruhsal değerlendirmesi. Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi, 14(2).
- TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (2010) Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor, 2010, www.tbmm.gov.tr
- TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (2011) Çocuk Cinsiyeti Nedeniyle Kadın Üzerinde Oluşturulan Psikolojik Şiddet, Başlık Parası ve Geleneksel Evlilikler Hakkında Komisyon Raporu, Mart 2011. www.tbmm.gov.tr
- The Dowry Prohibition Act (1961) <https://wcd.nic.in/act/dowry-prohibition-act-1961> Erişim Tarihi: 08.04.2021
- The Prohibition of Child Marriage Act. (2006). <https://www.writinglaw.com/prohibition-of-child-marriage-act-2006/> Erişim Tarihi: 08.04.2021
- TÜİK (2021a), TÜİK 2020 yılı İstatistiklerle Çocuk, 20 Nisan 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2020-37228&dil=1> Erişim Tarihi: 20.04.2021
- TÜİK (2021b), TÜİK 2020 yılı Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 25 Şubat 2021, 37211. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211> Erişim Tarihi: 26.02.2021
- UNFPA (2020). Kadınlara ve Kız Çocuklarına Zarar Veren ve Eşitliği Bozan Uygulamalarla Mücadele. (2020) https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_swop_2020_highlights_turkish.pdf Erişim Tarihi: 31.03.2021
- UNICEF (2018a) Press Release, New York, 6 March 2018. <https://www.unicef.org/eca/press-releases/25-million-child-marriages-prevented> Erişim Tarihi: 31.03.2021
- UNICEF (2018b) Progress for Every Child in the SDG Era, March 2018.
- UNICEF (2020). Child marriage - UNICEF DATA. <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/> Erişim Tarihi: 31.03.2021
- UNICEF (2021a). Child Marriage Database, 2021. https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2019/08/Child-marriage-database_Mar2021.xlsx Erişim Tarihi: 31.03.2021
- UNICEF, (2021b). Child marriage. <https://www.unicef.org/protection/child-marriage> Erişim Tarihi: 31.03.2021
- Yakıt E, Coşkun A. (2014). Toplumsal açıdan çocuk yaşta evlilikler gerçeği: Hemşire ve ebenin sorumluluğu. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 11(3), 3-10.

İMDAT | Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği

İMDAT derneği; Prof. Dr. Oğuz POLAT başkanlığında 2015 yılının Nisan ayında farklı meslek gruplarına sahip şiddet karşıtı gönüllüler tarafından kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur.

Şiddetle ilgili durum tespiti, rehabilitasyon, verilen hizmetlerin yeterliliğinin incelenmesi, geliştirilmesi ve önleme konularında araştırmalar yapmak, konuyla ilgili eğitim ve danışmanlık hizmeti vermek derneğin ana faaliyet alanları arasında yer alır.

Dernek; suça itilen, sokakta ya da güç koşullarda yaşayan çocuklara ve şiddet mağduru kadınlara yönelik durum saptama, rehabilitasyon, araştırma, önleyici ve koruyucu hizmetlerde çözüm odaklı bir yaklaşımı benimser.

Emniyetin ilgili müdürlük ve şubelerinin yanı sıra Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kamu kurum ve idareleri, üniversiteler ve ilgili bakanlıklarla iş birliği içinde; bu amaçla kurulmuş ya da kurulacak olan dernek ve vakıflarla dayanışma içinde hareket eder.

Özetle dernek, toplumdaki her türlü şiddetin önlenmesi için çözümler üretir ve toplumda şiddeti doğuran tüm unsurların ortadan kalkacağı, aslında kendisine ihtiyaç olmayacak bir gelecek için çalışır.

Amacı;

- Öncelikle çocuklara ve kadınlara yönelik olmak üzere, onların şiddetten korunmasını sağlamak,
- Çocuk ve kadın haklarına ilişkin tüm ulusal ve uluslararası hukuk düzenlemelerini topluma tanıtarak; farkındalık, bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerini yürütmek,
- Toplumdaki şiddeti önlemek ve şiddet mağdurlarına rehabilitasyon hizmeti vermek,
- Derneğe destek sağlayacak etkinlikler yaparak bu çalışmaların yaygınlık ve süreklilik gösterecek şekilde sürdürülmesini sağlamaktır.

Web Sitesi : www.imdat.org , www.siddetianlamak.org

Instagram : @imdatdernek

Youtube : @İmdat Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği

Facebook : @Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği

Twitter : @imdatdernek

Bu rapor Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanmıştır.

İMDAT Derneği Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu

Prof. Dr. Oğuz Polat, İMDAT Derneği Başkanı

Av.Zeynep Reva, LL.M., PhD(c)- İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Başkanı

Bengü Gençal - İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Üyesi

Bengüsu Birben - İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Üyesi

Büşra Tulumbacı - İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Üyesi

Ece Çelik - İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Üyesi

İrem İksen Uçar - İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Üyesi

İrem Senanur Altekin - İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Üyesi

Kübra Ayşe Küçük - İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Üyesi

Nursima Ortakçı - İMDAT Çocuk Evlilikleri Araştırma Komisyonu Üyesi

